

КУЛЬТУРА

WWW.KIMPRESS.BY

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА

Фота Юрыя ІВАНОВА

НАСВІЖСКАГА ЗАМКА... У ДВАРЫ 18 красавіка — Міжнародны дзень помнікаў і гістарычных мясцін

З ВЯЛІКАДНЕМ!

Віншуем
нашых
чытачоў,
якія
святкуюць
Вялікдзень
15 красавіка!

Як абараніць "аўтэнтыку"
гісторыка-культурнай
спадчыны ад прафанацыі

... І КІНАСТУДЫІ "БЕЛАРУСЬФІЛЬМ"

Фота Юрыя ІВАНОВА

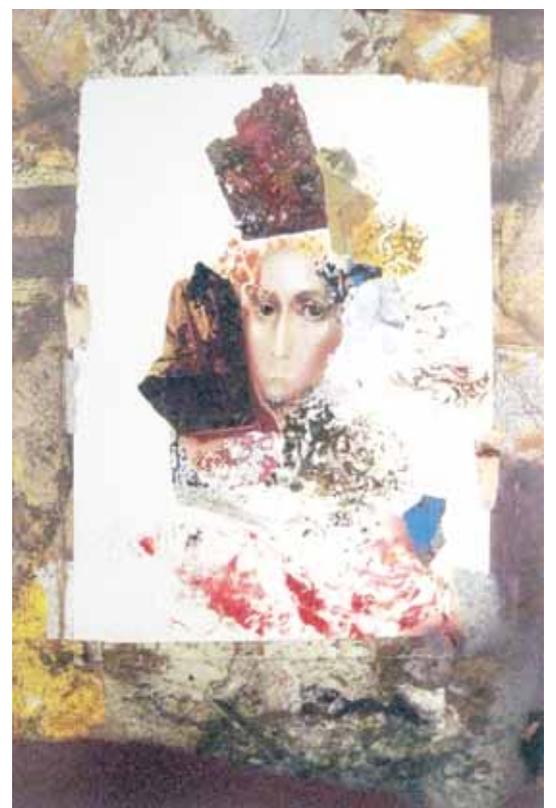

КРУГЛЫ СТОЛ "К":

С. 3 — 5

ЭКВІВАЛЕНТНЫЯ УЛАДЗІМІРА САВІЧА

С. 10

"ПЕСНЯ ПРА ДОЛЮ": РЭБРЭНДЫНГ

Фота Андрэя СПРЫНЧАНА

С. 11

У Закон прыняты папраўкі

12 красавіка ў Палаце прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь у другім чытанні былі прыняты папраўкі ў Закон “Аб ахове гісторыка-культурнай спадчыны”.

Як распавяла ў гэты ж дзень “К” член Пастаяннай камісіі па адукацыі, культуры, навуцы і навукова-тэхнічным прагрэсе Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу краіны, удзельнік рабочай групы па падрыхтоўцы законапраекта Алена Новік, унесены змяненні ў 37 артыкулаў дзвючага Закону. З іх два — выключаны і дванаццаць выкладзены ў новай рэдакцыі.

— Папраўкі, удакладненні і змяненні, што ўнесены сёння ў Закон, прызначаны забяспечыць аднаўленне, захаванне і належнае ўтрыманне матэрыяльных і нематэрыяльных гісторыка-культурных каштоўнасцей, — зазначыла Алена Новік. У прыватнасці, у Законе скарачэння склад і змест тэрміналагічнага апарата, дадзены азначэнні такім паняццям, як “ансамбль” і “комплекс”. Удакладнена кампетэнцыя Савета Міністраў і Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь па пытаннях надання і пазбаўлення статуса

гісторыка-культурнай каштоўнасці. Так, да кампетэнцыі Савета Міністраў зноў аднесена функцыя па прыняцці рашэння аб наданні матэрыяльным аб'ектам і нематэрыяльным праявам творчасці чалавека статуса гісторыка-культурнай каштоўнасці. Таксама, па словах Алены Новік, дакладна акрэслены кампетэнцыя і пытанні аплаты працы навуковага кіраўніка, які

Цяпер пад мэты фінансавання мерапрыемстваў па ахове помнікаў могуць прадугледжвацца сродкі ўласнікаў, ахвяраванні юрыдычных і фізічных асоб, у тым ліку — індывидуальных прадпрымальнікаў.

прызначаецца пры выкананні работ на аб'ектах гісторыка-культурнай спадчыны.

Пашыраюцца шляхі выяўлення нематэрыяльных гісторыка-культурных каштоўнасцей. Так, акрамя прафесійнага, прад-

уледжваецца такое выяўленне і самімі носьбітамі: гэта значыць, што сам чалавек або калектыў, які захаваў каштоўнасць нематэрыяльнай культуры, можа заявіць пра яе ў Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь і прэтэндаваць на наданне гэтай спадчыне адпаведнага ахоўнага статусу.

Для ўладальніка гісторыка-культурнай каштоўнасці і ўласніка зямельнага ўчастка, на якім размешчаны помнік археалогіі, прадугледжваюцца пэўныя абавязкі, у прыватнасці, па ўстаноўцы ахоўнай дошкі, падпісанні ахоўнага абавязцельства, складанні пашпарта на аб'ект спадчыны.

Калі ж уласнік безгаспадарча ўтрымлівае матэрыяльную гісторыка-культурную каштоўнасць і гэта можа прывесці да страты яе адметных духоўных, мастацкіх ды дакументальных вартасцей, то, паводле Закону, прадугледжваецца магчымасць перадачы помніка (зямельнага ўчастка, на якім ён знаходзіцца) ва ўласнасць дзяржавы паводле рашэння суда.

Таксама, як зазначыла Алена Новік, удакладняюцца крыніцы фінансавання аховы помнікаў спадчыны: пад гэтыя мэты прадугледжваюцца сродкі ўладальнікаў, добраахвотных ахвяраванні юрыдычных і фізічных асоб, у тым ліку — індывидуальных прадпрымальнікаў.

буецца вырашыць шэраг пытанняў, у тым ліку — звязаных са стварэннем аб'язной дарогі да сядзібы, пракладкай неабходных камунікацый.

Істотныя захады па аднаўленні родавага маёнтка Дастаеўскіх робяцца на мясцовым узроўні. Па словах начальніка аддзела культуры Іванаўскага райвыканкама Уладзіміра Шэляговіча, на дадзены момант, каб распачаць работы, вельмі важна вызначыцца з праектна-каштарыснай дакументацыяй, а таксама — з фі-

У некалькі этапаў плануецца правесці аднаўленне колішняга маёнтка Дастаеўскіх на Івацэвічыне.

нансаваннем аб'екта. Як адзначыў начальнік аддзела культуры, гэтыя пытанні ў бліжэйшы час мусяць быць разгледжаны на нарадзе з удзелам намесніка міністра культуры нашай краіны Віктара Кураша.

К.А.

17 — 22 красавіка ў Магілёве пройдзе гастролі Брэсцкага акадэмічнага тэатра драмы і музыкі. Таксама гэтымі днямі ў Брэсце запланаваны паказ спектакляў Магілёўскага абласнога драматычнага тэатра.

Гастрольны тур да...

У горадзе над Бугам магіляўчане пакажуць, у прыватнасці, шэкспіраўскі “Сон у летнюю ноч”, а таксама п'есу “Кавалер руж” і сваю сёлетнюю прэм'еру — камедыю “Мужчына да свята”.

— Новыя глядачы ацэньваюць спектакль па-новаму, — зазначыў дырэктар Магілёўскага абласнога драмтэатра Аляксандр Новікаў. — А ў Брэсце мы не былі ўжо гадоў трыццаць, таму вельмі хочацца ўзнавіць кантакты з калегамі...

Брэстчане прывязуць, сярод іншага, камедыі “Прымакі”, “Баварскія дзівацтвы”, “Маладажоны”. Генеральны дырэктар — мастацкі кіраўнік Брэсцкага акадэмічнага тэатра драмы і музыкі Аляксандр Козак высока ацэньвае важнасць абменных канцэртаў і спадзяецца, што падобная форма супрацоўніцтва будзе працягвацца і надалей. Тым больш, абменныя канцэрты запланаваны сёлета не толькі ў Магілёве, але і ў Віцебску. А ў маі брэсцкія артысты прадставяць свае пастаноўкі на сцэнічных пляцоўках Бранска, Мукачова ды Чаркасаў.

Н.Б.

Вяртанне Дастоева

Новым прыцягальным аб'ектам культурна-турыстычнай інфраструктуры нашай краіны ў бліжэйшай перспектыве можа стаць родавы маёнтка класіка сусветнай літаратуры Фёдора Дастаеўскага ў Іванаўскім раёне Брэсцкай вобласці.

Як адзначыў міністр культуры нашай краіны Павел Латушка, адказваючы на пытанні журналістаў у час Міжнароднай выстаўкі “Адпачынак-2012”, гэты праект будзе мець вялікае значэнне для развіцця супрацоўніцтва Беларусі і Расіі ў галіне культуры. Пасля аднаўлення родавага маёнтка Дастаеўскіх у ім размесціцца музейная экспазіцыя, прысвечаная жыццю і творчасці знакамітага пісьменніка. Плануецца, што праект будзе фінансавана з бюджэту Саюзнай дзяржавы. Пра сур'езнасць намераў па рэалізацыі праекта свед-

чыць той факт, што гэтае пытанне абмяркоўвалася напрыканцы мінулага года пад час сустрэчы Прэм'ер-міністра Беларусі Міхаіла Мясніковіча і кіраўніка Урада Расіі Уладзіміра Пуціна.

Па словах начальніка ўпраўлення па ахове гісторыка-культурнай спадчыны і рэстаўрацыі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Ігара Чарняўскага, як толькі вырашацца пытанні па фінансаванні праекта, будучы распрацаваны канцэпцыя і праект узвядзення сядзібы. Перад гэтым, на думку Ігара Чарняўскага, важна дэталёва прааналізаваць усе дакладныя гістарычныя даныя, непасрэдна звязаныя з жыццём прадстаўнікоў роду Дастаеўскіх на тэрыторыі Беларусі.

Плануецца таксама, што аднаўленне колішняга маёнтка Дастаеўскіх, які цалкам знішчылі ў 60-я гады мінулага стагоддзя, будзе праводзіцца паэтапна, паколькі патра-

Сустрэкаем Співакова!

20 красавіка ў Нацыянальным акадэмічным Вялікім тэатры оперы і балета Рэспублікі Беларусь урачыста стартуе II Міжнародны музычны фестываль “Уладзімір Співакоў запрашае”. Ён прадоўжыцца да 28 красавіка і, апроч сталіцы, завітае ў Гомель, Магілёў і Нясвіжскі замак.

Падобны фестывальны разгорт і разнастайнасць сталі магчымымі, калі з'ядналіся намаганні Міністэрства культуры Беларусі, кампаніі “Берын Арт Менеджмент” і партнёраў ды спонсараў. Сёлетняя праграма яшчэ больш багатая па жанрах. Тут і сусветна вядомыя оперныя зоркі (сярод іх — наш Анатоль Сіўко, які пакуль вучыцца ў Маладзечанскім філіяле Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі), і мастацтва кіно — стужка Чарлі Чапліна “Агні вялікага горада”, што будзе дэманстравацца ў суправаджэнні Нацыянальнага філарманічнага аркестра Расіі пад кіраўніцтвам Співакова. Быццам у працяг нашага нядаўняга фестывалю “Мандалінісіма”, сольны канцэрт дасць гітарыст-віртуоз Томі Эмануэль з Аўстраліі. Дырыжор Аркадзь Берын стане за пульт аўстрыйскага аркестра “Камерата Зальцбург”, з якім будзе саліраваць Уладзімір Співакоў. З аркестрам “Віртуозы Масквы” саліраваць будзе не толькі замежная творчая моладзь,

але і наша Юлія Шчасновіч, якая летась атрымала ад Співакова флейту французскай фірмы.

Выступленні сусветна знакамітага піяніста Барыса Беразоўскага пройдзець толькі ў згаданых рэгіёнах, мінаючы Беларускаю дзяржаўную філармонію, і гэта ўжо паспела крыху сапсаваць настрой мінскім меламам. Праўда, крыўдуюць яны дарма, бо маглі паслухаць ягонае выступленне летась на Міжнародным форуме “Магія раяля”.

II Міжнародны фестываль “Уладзімір Співакоў запрашае” пройдзе з 20 па 28 красавіка і апроч сталіцы завітае ў Гомель, Магілёў і Нясвіжскі замак.

Затое дзякуючы планаванню яго фестывальных вандровак мясцовыя ўлады пачалі яшчэ больш актыўна клапаціцца пра сваю “інструментальную базу” і яе адпаведнасць музычнаму рангу госця. Інтэр'еры таго ж Нясвіжскага палаца, які і раней — Мірскага замка, упрыгожыў белы раяль.

У рамках фестывалю пройдзе таксама дабрачынны канцэрт і, упершыню, адкрытыя майстар-класы па оперна-сімфанічным дырыжыраванні.

Як паведамляюць у Міністэрстве культуры Рэспублікі Беларусь, 12 — 13 красавіка міністр культуры Павел Латушка наведаў з рабочым візітам Маскву. Ён прыняў удзел у сумесным пасяджэнні Савета па гуманітарным супрацоўніцтве дзяржаў — удзельніц СНД і Праўлення Міждзяржаўнага фонду гуманітарнага супрацоўніцтва. Павел Латушка выступіў паўнамоцным прадстаўніком Урада Беларусі ў Праўленні МФГС.

Перспектывы супрацы і “Зоркі Садружнасці”

Цягам сумеснага пасяджэння абмяркоўваліся леташнія вынікі работы МФГС, аналізавалася праектная дзейнасць бягучага года. Як вядома, пры фінансаванні падтрымцы МФГС у 2011 годзе быў рэалізаваны пілотны праект, датычны арганізацыі першай Культурнай сталіцы СНД у Гомелі. Пры фундаатарстве фонду ў нас адбыліся выступленні Маладзёжнага сімфанічнага аркестра СНД пад кіраўніцтвам народнага артыста СССР Уладзіміра Співакова, прайшлі Мінскі Міжнародны кінафестываль “Лістапад”, маладзёжная праграма Міжнароднага фестывалю мастацтваў “Славянскі базар у Віцебску”, Міжнародная навукова-практычная канферэнцыя “20 гадоў Садружнасці Незалежных Дзяржаў” ды іншыя мерапрыемствы... Сёлета МФГС плануе падтрымаць тэатральную праграму “Славянскага базару ў Віцебску”, кінафестываль “Лістапад”, Міжнародны бібліятэчны кангрэс “Бібліятэка як фе-

номен культуры”, праект “Сацыяльная рэабілітацыя асоб з абмежаванымі магчымасцямі” і іншыя...

На сумесным пасяджэнні разглядаліся таксама канцэпцыя стратэгічных захадаў і прыярытэты гуманітарнага супрацоўніцтва.

Адбыліся перамовы са сустаршынёй Праўлення Міждзяржаўнага фонду гуманітарнага супрацоўніцтва дзяржаў — удзельніц СНД, спецыяльным прадстаўніком Прэзідэнта Расійскай Федэрацыі па міжнародным культурным супрацоўніцтве Міхаілам Швыдкім.

Павел Латушка прыняў удзел ва ўрачыстай цырымоніі ўручэння міждзяржаўных прэміі “Зоркі Садружнасці”. Лаўрэатам прэміі за мінулы год стаў народны артыст Беларусі, мастацкі кіраўнік ансамбля “Сябры” Анатоль Ярмоленка, які адзначаны прэстыжнай узнагародай за дасягненні ў сферы культуры і мастацтва.

“Выкраданне...” у Лондане

10 мая ў Лондане будзе прэзентаваны спектакль “Выкраданне Еўропы, або Тэатр Уршулі Радзівіл”.

Гэты адзіны паказ, як тлумачыць загадчык літаратурна-драматургічнай часткі тэатра Ігар Скрыпко, ініцыяваны Пасольствам Рэспублікі Беларусь у Злучаным Каралеўстве. За больш чым 90-гадовую гісторыю тэатра купалаўцы аб'ездзілі з гастрольямі ўсю Еўропу, але ж у Лондане пабываюць упершыню.

— У Францыі, Іспаніі, Польшчы, іншых еўрапейскіх краінах прыхільнікі тэатральнага мастацтва нязменна

ўспрымалі нас на ўра, — распавядае загадчык літдрамчасткі. — Гэта сведчыць, безумоўна, пра высокую запатрабаванасць купалаўцаў...

Нагадаем, што “Выкраданне Еўропы...” пастаўлена паводле п'ес князёўны Уршулі Радзівіл — заснавальніцы прафесійнага тэатра на Беларусі. Спектакль, па сутнасці, — рэканструкцыя святочнага вечара ў Нясвіжскім замку. Уся дзея — гэта сінтэз оперы, балета і камедыі... Падаецца, менавіта такі “замкавы” нюанс, але з выразным беларускім нацыянальным акцэнтам, у Лондане будзе выключна дарэчным.

Этна, класы і профі

Грузія, Іран, Расія, Украіна, Японія — традыцыйная і акадэмічная музыка гэтых краін, сыграная і праспяваная “жыўцом”, спляцецца з беларускімі мастацкімі рэаліямі на II Міжнародным фестывалі этнакультур і XXI Міжнародных навуковых чытаннях памяці Лідзіі Мухарынскай.

Арганізатарамі свята з'яўляюцца Міністэрства культуры нашай краіны і Беларуска дзяржаўная акадэмія музыкі.

Штодзень з 16 па 20 красавіка запланавана па некалькі навуковых пасяджэнняў, якія будуць спалучацца з творчымі сустрэчамі, лекцыямі, майстар-класамі, зацікаўленымі абмеркаваннямі, прэзентацыямі і кан-

цэртамі. Акрамя новых распрацовак знаных навукоўцаў з Беларусі, Расіі, Польшчы, Украіны, можна будзе пазнаёміцца з плёнам дзейнасці студэнцкага навукова-тэхнічнага таварыства БДАМ.

Як заўсёды, у кантэксце сусветнай культуры шырока будзе прадстаўлена нацыянальная. Тут і дэманстрацыя вынікаў экспедыцыйна-палявых даследаванняў, і выстаўка навуковых ды нотных выданняў, і даклады, прысвечаныя творчасці Станіслава Манюшкі, Яна Тарасевіча, Яўгена Цікоцкага, Льва Абеліевіча, Яўгена Глебава, Юрыя Корсака, Андрэя Мдзівані, Алега Соніна і, зразумела, самой Лідзіі Мухарынскай. Роздумам пра здабыткі ды перспектывы беларускай музыкі будуць прасякнуты і творчыя сустрэчы з кампазітарамі Сяргеем Картэсам, Аляксандрам Літвіноўскім, Алегам Хадоскам.

Аб'ява*

Установа адукацыі

“Беларуская дзяржаўная акадэмія мастацтваў”

аб'яўляе конкурс на замяшчэнне пасада

прафесарска-выкладчыцкага складу:

- **загадчык кафедры гісторыі і тэорыі мастацтваў;**
- **загадчык кафедры гуманітарных дысцыплін;**
- **загадчык кафедры гукарэжысуры;**
- **загадчык кафедры малюнка, жывапісу, скульптуры.**

Тэрмін падачы заяў — адзін месяц з дня апублікавання аб'явы. Заявы і дакументы, згодна з Палажэннем аб конкурсе, падаваць на імя рэктара Акадэміі на адрас: 220012, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 81, аддзел кадраў; тэлефон: 292-77-34.

Традыцыйны “круглы стол” у рэдакцыі “К”, прымеркаваны да Міжнароднага дня помнікаў і гістарычных мясцін, амаль супаў па часе правядзення з адкрыццём кірмашу “Адпачынак-2012”, які сёлета асабліва засяроджваў увагу менавіта на культурным турызме.

Тэма для гутаркі наспела сама сабою. Цяжка паспрачацца з тым, што ў айчыннай сферы турызму ў апошнія гады назіраецца сапраўдны інвестыцыйны бум. Мэтанакіраваная палітыка дзяржавы прыносіць свой плён. Новыя маштабныя праекты паўстаюць адзін за адным, і многія з іх так ці інакш звязаны з гісторыка-культурнай тэматыкай. Яно і зразумела: дзяржаўныя і прыватныя інвестары ўсведомляюць, што гэта — наша ніша! Але чаму падобныя праекты нярэдка паўстаюць не на старых падмурках, а ў “чыстым полі”? Чаму выраз “гістарычны навадзел” набыў сёння такую актуальнасць, хаця насамрэч ён з’яўляецца недарэчным аксюмаранам? І ці можа беларуская аўтэнтыка — а яна, на шчасце, захавалася — канкурываць па сваёй прыцягальнасці з рознымі стылізацыямі, імітацыямі, прафанацыямі і г. д.?

Удзел у “круглым stole” прынялі намеснік начальніка ўпраўлення па ахове гісторыка-культурнай спадчыны і рэстаўрацыі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Аляксандр ЛЕНКОЎ, загадчык сектара па ахове гісторыка-культурнай спадчыны Наталія ХВІР, старшыня грамадскай назіральной камісіі пры Міністэрстве культуры Рэспублікі Беларусь па ахове гісторыка-культурнай спадчыны Анатоля БУТЭВІЧ, кансултант Дэпартаменту па турызме Міністэрства спорту і турызму Рэспублікі Беларусь Марына МАСТАШОВА, дырэктар Беларускага дзяржаўнага музея народнай архітэктуры і побыту Святлана ЛАКОТКА, начальнік аддзела навукова-метадычнага забеспячэння дзейнасці па ахове гісторыка-культурнай спадчыны Інстытута культуры Беларусі Ала СТАШКЕВІЧ, дырэктар турыстычнай фірмы Аляксандр ВАРЫКІШ, рэдактар аддзела газеты “Культура” Ілья СВІРЫН.

“Гістарычныя навадзелы”? Даруйце, але гэта — аксюмаран!

За традыцыйным “круглым сталом” у рэдакцыі “К” да Міжнароднага дня аховы помнікаў і гістарычных мясцін эксперты ўзнялі тэмы інвестыцыйнага буму ў сферы гісторыка-культурнага турызму, канкурэнтаздольнасці аўтэнтыкі і маркетынговых дасягненняў ды пралікаў у папулярызацыі нацыянальнай спадчыны

Ілья СВІРЫН: — У тым турызме, які пазіцыянуе сябе як “гісторыка-культурны”, апошнім часам з’явілася прыкметная тэндэнцыя. На Беларусі ўжо працуюць некалькі буйных туркомплексаў, у назвах якіх сустракаюцца словы кшталту “маэнтак” або “панскі двор”. Яны збудаваны ў “чыстым полі” і з сучасных матэрыялаў, у той самы час, як дзясяткі сапраўдных гістарычных сядзіб пакуль не маюць гаспадара. Бы грыбы пасля дажджу растуць на роўным месцы і “этнаграфічныя вёскі”, але лёс нават такога “распіранага”, здавалася б, “натуральнага скансена”, як Кудрычы, па-ранейшаму выглядае фатальным. І гэтая тэндэнцыя працягваецца паўсюдна, яна датычыцца і матэрыяльнай, і нематэрыяльнай спадчыны.

Анатоля БУТЭВІЧ: — Будаўніцтва “навадзелаў” і захаванне гісторыка-культурнай спадчыны — гэта тэмы, на мой погляд, ніяк паміж сабою не звязаныя. Адпаведна, няма тут ніякай супярэчнасці. Хіба што, вельмі важна адрозніваць рэчы сваімі імёнамі. Адна справа — выкарыстанне помнікаў спадчыны ў мэтах турызму, а зусім іншая — усе гэтыя “панскія сядзібы” на роўным месцы. Яны таксама маюць права на жыццё — бо, па вялікім рахунку, не адбіраюць гэтага права ў гістарычных аб’ектаў. Але з тым, што ўкладанне грошай ідзе перададзена ў сферу навадзелаў, і сапраўды цяжка не пагадзіцца.

Ілья СВІРЫН: — Тыя інвестыцыі, якія маглі б спрычыніцца да зберажэння гісторыка-культурнай спадчыны, сёння зазвычай сплываюць міма...

Анатоля БУТЭВІЧ: — Гэта грошы інвестараў, і толькі яны маюць права імі распараджацца. А вось наша задача — прыцягнуць інвестыцыі таксама і ў гістарычную спадчыну.

Ілья СВІРЫН: — З гэтым не паспрачаешся, але... Па шчырасці, нават дзіўна, што такая праблема існуе. Няўжо сучасны гмах, да якога прылеплена шылда “Маэнтак”, больш прыцягальны для турыстаў, чым сапраўдны шляхецкі маэнтак са сваёй аўтэнтычнай гісторыяй? І няўжо справа тут толькі ў “чане пытання”?

Аляксандр ЛЕНКОЎ: — Менавіта ў ёй. Будаўніцтва “ў чыстым полі” — гэ-

та значна прасцей і танней. У інвестара развязаны рукі — ён можа дазволіць сабе любы аб’ём і любы матэрыялы. Што да правядзення работ на гісторыка-культурных каштоўнасцях... Тут ёсць пэўныя непарушыныя правілы. Яшчэ перад тым, як архітэктары возьмуцца за распрацоўку праектна-каштарыснай дакументацыі, павінны даследаванні, якія запатрабуюць ад інвестара дадатковых сродкаў. Згадайма і распрацоўку праекта зон аховы...

Анатоля БУТЭВІЧ: — Ізноў жа, выкарыстоўваць сучасныя матэрыялы значна прасцей. А ў выпадку рэстаўрацыі павінен быць адмысловы падыход.

Аляксандр ЛЕНКОЎ: — Да таго ж, уласнік помніка спадчыны зацікаўлены ў вельмі жорсткіх рамкі. Надбудаваць, перабудаваць, дабудаваць нешта ён не можа. Прынцып рэстаўрацыі — гэта аднаўленне аб’екта ў яго аўтэнтычным выглядзе. А ён не заўсёды адпавядае планам інвестара, і калі ў яго не хопіць плошчаў для більярднай альбо кавярні, вырашыць гэтае пытанне будзе вельмі складана: прадпрыемства дбае пра прыбытак, пра тое, каб акупіць свае інвестыцыі...

Анатоля БУТЭВІЧ: — І — як мага хутчэй!

Аляксандр ЛЕНКОЎ: — Уласна, менавіта таму маем тое, што маем. З 46 аб’ектаў, якія фігуруюць у небезьведомым пераліку сядзіб, прапанаваных прыватным інвестарам пад аб’екты турызму, на сённяшні дзень прададзена, наколькі мне вядома, толькі сем, а таксама некаторыя збудаванні яшчэ двух комплексаў.

Ілья СВІРЫН: — І нават гэта ўжо падаецца поспехам. Тым больш, у прыватную ўласнасць адышлі яшчэ і некалькі тых сядзіб, якія з розных прычын у пералік не трапілі: скажам, закінутыя палаты ў Берасіне альбо Інтэрнацыянальным...

Анатоля БУТЭВІЧ: — Аднак нават і продаж прыватніку не з’яўляецца гарантыяй аднаўлення помніка. Часам здараецца так, што сядзіба прададзена, але ніякія работы там не вядуцца. Чалавек купляе маэнтак за адну базавую, а потым нічога не робіць...

Наталія ХВІР: — Я не ведаю ніводнага прыкладу, калі б сядзіба была

прададзена менавіта за адну базавую велічыню. Зазвычай на аукцыёнах сумы бываюць усё ж куды большымі. Апошні прыклад — маэнтак у вёсцы Туна Клецкага раёна, які набылі прыкладна за 60 мільёнаў рублёў. Вядома, гэта не так і шмат для вялікай сядзібы, але нават і такую суму сімвалічна не назавеш.

Аляксандр ЛЕНКОЎ: — Калі аб’ект прызнаны безгаспадарным, паводле Указа Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь, ён можа быць выстаўлены з аукцыёну за адну базавую, а выніковая цана можа дайсці да немаведама якой адзнакі. Прычым, купляючы маэнтак, прыватнік павінен прадаставіць інвестыцыйны праект, вызначыўшы там і канкрэтныя тэрміны правядзення работ, а таксама — уступлення аб’екта ў дзяржане.

Наталія ХВІР: — Рэшткі сядзіб у вёсцы Сула Стаўбоўскага раёна, набытыя не так даўно за невялікія грошы, ужо даведзены да ладу і ператвораны ў туркомплекс, які спраўна функцыянуе ды вяртае ўкладзеныя інвестыцыі. Але ж ёсць і іншыя прыклады. Часам здараецца так, што работы пачынаюцца, але да іх правядзення ўнікаюць сур’ёзныя прэтэнзіі. Прыкладам колішняй паштова станцыя з вёскі Няяхава Івацэвіцкага раёна не так даўно была набыта прыватнікам. Ён праводзіць работы, якія называе бягучым рамонтам, і таму мяркую, што дазвол Міністэрства культуры яму не патрэбны. Але ж характар гэтых работ даволі агрэсіўны: з’явіліся шклопакеты і кітайскія пластыкавыя дзверы, кандыцыянеры...

Марына МАСТАШОВА: — Ёна яшчэ раз сведчыць, што за правядзеннем рэстаўрацыйных работ павінен весціся жорсткі кантроль — як з боку мясцовых улад, так і Міністэрства культуры.

Наталія ХВІР: — На зазначаным аб’екце мы правялі пазапланавую праверку, неўзабаве правядзем і яшчэ адну, планавую. Упэўнена, што пытанне вырашыцца. Ды вось тымкі... Здара-

ецца так, што, даведаўшыся пра свае абавязкі, новаспечаныя ўласнікі гістарычных будынкаў нават пачынаюць шкадаваць, што іх набылі. Хаця, зрэшты, мы ім заўсёды загадзя тлумачым, на што яны ідуць...

Ілья СВІРЫН: — І тут паўстае кананмернае пытанне: няўжо самім турыстам, якія свядома абяраюць “гістарычны вар’янт” сярод пloidмы размаітых прапаноў, будзе зусім усё роўна, як адрэстаўраваны той будынак? Урэшце, брэнд — гэта ж не толькі “шыльда”, але і адэкватнае напавненне, прадуманае да апошняй дэталі. Уявіце пінжак вядомай маркі з таннымі гузікамі!

Святлана ЛАКОТКА: — На “Гуканні вясны” нас наведвала Карэйская тэлебачанне. Яно працавала чатыры гадзіны запар з непадробнай цікавасцю. Засыпалі нас пытаннямі: а чаму паліцца вялікае вогнішча? А чаму вы кідаеце туды старыя рэчы? А што азначае той або іншы элемент абраду? Для іхняй куль-

сродкі, прычым зрабіць гэта — па ўсіх правілах. Здабываць матэрыялы, набліжаныя да аўтэнтычных — скажам, сланцавыя стрэкі, — удалася з вялікімі цяжкасцямі. А потым іх працу прымала дзяржаўная камісія.

Анатоля БУТЭВІЧ: — А якая ў іх была матывацыя?

Святлана ЛАКОТКА: — Вельмі сур’ёзная: калі рэстаўрацыя зроблена правільна, аб’ект трапляе ў рэстр помнікаў спадчыны. А ў такім выглядку гаспадары могуць разлічваць не толькі на ўключэнне той сядзібы ў турыстычныя маршруты, але і на вяртанне ладнай часткі ўкладзеныя сродкаў.

Ілья СВІРЫН: — Ужо па факце рэстаўрацыі?

Святлана ЛАКОТКА: — Натуральна. Да таго ж, яны атрымаюць права займацца прыёмам турыстаў і мець пэўныя льготы на падаткі. Адпаведна, у іх ёсць чыста матэрыяльная зацікаўленасць зрабіць усё “як мае быць”. А

ў тым выпадку, калі будуць дапушчаны памылкі, яны павінны іх выправіць.

Анатоля БУТЭВІЧ: — Не думаю, што гэты досвед можа аўтаматычна ўкараняцца ў нашыя умовы. Перакананы: пачатку рэстаўрацыйных работ павінен папярэднічаць дазвол Міністэрства культуры, а яму, у сваю чаргу, — узгадненне ўсёй дакументацыі. Бо інакш такога нарэстаўруюць...

Аляксандр ВАРЫКІШ: — Але ў цэлым пэўныя льготы для прыватнікаў, якія займаюцца аднаўленнем гісторыка-культурных каштоўнасцей, падаюцца мне цалкам справядлівымі.

Аляксандр ЛЕНКОЎ: — Мы спрабавалі ўнесці ў заканадаўства папраўку, згодна з якой уласнік помніка спадчыны мог бы прэтэндаваць на вяртанне з дзяржбюджэту да 20% сродкаў, затрачаных на рэстаўрацыю, — пры ўмове выкарыстання аб’екта ў сферы культуры. На жаль, пакуль гэта не атрымалася. Але тут магчымыя і многія іншыя варыянты: скажам, ільготныя крыдыты на правядзенне аднаўленчых работ. Бо здараецца так, што чалавек і хацеў бы нешта зрабіць, але сродкаў не мае. Альбо такі вар’янт: ільготы на прыбытак, які ўласнік будзе атрымліваць на адрэстаўраваным ім аб’екце, прызначаны кампенсавач частку выдаткаў на гэтыя работы.

Святлана ЛАКОТКА: — Існуе Указ Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь, паводле якога інвестар вызваляецца ад часткі падатку на прыбытак, калі ён укладае грошы ў аднаўленне помніка спадчыны. Але мы сутыкнуліся з тым, што пра гэтыя льготы мала хто ведае. Запрашаючы прадпрыемальнікаў у наш аглянскі савет, я рабіла для іх ксеракопіі згада-нага нарматыўнага дакумента!

Наталія ХВІР: — Да таго ж, у нас ёсць пералік аб’ектаў, якія вызваляюцца ад падатку на нерухомасць і зямлю, але толькі пры ўмове выканання іх уласнікамі заканадаўства ў справе аховы спадчыны. І, між іншым, гэта добры стымул! Адзін гатэль у Мінску пэўны час ігнараваў тыя праграмы, і таму льготы на яго не распаўсюджваліся. Не так даўно ён выправіўся: на будынку з’явілася шылда, быў прызначаны навуковы кіраўнік, распрацаваны праект ахоўных зон... І адрознівацца гэтага мы ўключылі дадзены аб’ект у пералік ільготнікаў.

Ілья СВІРЫН: — Літаральна за пару гадзін да нашай гутаркі на электронную скрыню рэдакцыі прыйшоў ліст ад зацікаўленай асобы, якая прагне захаваць ад руінавання котлішча Рэйтанаў у Грушаўцы, выкупіўшы яго і прыстасаваўшы пад музейны аб’ект, але не ведае, з чаго пачаць...

Аляксандр ЛЕНКОЎ: — Перадусім трэба звярнуцца ў мясцовыя выканаўчыя органы ўлады. Калі аб’ект з’яўляецца камунальнай уласнасцю, толькі яны маюць паўнамоцтвы ім распараджацца: ці то аддаваць яго бескаштоўна, ці то прадаваць, і — з якімі ўмовамі.

(Працяг на стар. 4 — 5.)

(Пачатак на стар. 3.)
Функцыя Міністэрства культуры ў дадзеным выпадку — гэта толькі ўзгадненне пытання адчужэння. Мы не заўсёды ведаем тэма нарматыўных дакументаў, якія існуюць на муніцыпальным узроўні.

Ілья СВІРЫН: — Менавіта так яно і адбываецца, і таму вельмі цяжка скласці агульную карціну попыту на "шляхецкую" нерухомасць у маштабах усёй краіны. Хаця нейкі каардынацыйны цэнтр, здатны стаць пасрэднакам паміж уласнікамі ды пакупнікамі, а таксама і паміж усімі зацікаўленымі асобамі, тут вельмі патрэбны. Дарэчы, камерсанты гэта адчуваюць, і некаторыя агенствы па нерухомасці ўжо бяруць на сябе такія пасрэдніцкія функцыі...

Аляксандр ЛЕНКОЎ: — Адно з іх не так даўно звярталася да нас, матывуючы свае намеры памкненнем спрычыніцца да захавання спадчыны...

Ілья СВІРЫН: — Справа і сапраўды добрая, асабліва калі яе добра рабіць. Але чаму на сайтах такіх агенстваў фігуруюць тэма маэнткі, якія ўжо прададзены, альбо наогул не прадаюцца? Прывяду канкрэтны прыклад. Сціпля творчая сям'я атрымала ва ўласнасць невялічкую сядзібу на Гродзеншчыне ды ўжо зрабіла першыя крокі па яе пераўтварэнні ў музей. І раптам іхняя маёмасць з'яўляецца ў раздзеле "Прадаж нерухомасці"!

Наталля ХВІР: — Сапраўды, я пераканана ў тым, што гэты працэс павінен кантраляваць менавіта дзяржава. Што да парад, "з чаго пачаць"... Не так даўно гэты алгарытм дзеянняў быў вельмі падрабязна распісаны ў часопісе для юрыстаў па будаўніцтве.

такіх дакументаў няма, але амаль заўсёды "забываюць" паведаміць пра свае ўласныя захады для выпраўлення гэтага становішча.

Наталля ХВІР: — Ёсць і яшчэ адзін негатывны прыклад. У свой час знакаміта сядзіба ў Жамыслаўлі была прададзена яе ўласнікам — мясцовай гаспадаркай — за досыць смешную для такога шыкоўнага палаца суму. Але рашэнне было анулявана, і цяпер уласнік наогул баіцца прадаваць той маэнтак. А ён імкліва руінецца...

Ілья СВІРЫН: — Падобна, гэты выпадак проста апыраўдзіў свой час. На той момант нішто і сапраўды не ўяўляў, колькі можа каштаваць заняўдзаны палац. Але сёння, калі прыватныя інвестыцыі ў аднаўленне спадчыны і ініцыятыва мясцовых улад па іх прыцягненні заахочваюцца, бяцца няма сэнсу. Ён — проста смешна і недарэчна!

Аляксандр Ленкоў.

муркаў". Затое помнікі спадчыны, якія былі належным чынам адноўлены, сталі знакавымі для турызму мясцінамі.

Ілья СВІРЫН: — Тым не менш, на інтэрнэт-форумах, а часам і ў СМІ можна сустрэць нямаюць крытычных водгукў наконт іх аднаўлення. Прычым датычацца яны не толькі і не столькі нюансаў рэстаўрацыі, колькі... самога факта яе правядзення. Як засведчыла гэтае "люстэрка грамадскай свядомасці", ёсць нямаюць людзей (натуральна, я зусім не схільны меркаваць, што іх большасць), якім па душы не свежая тынка, а менавіта руіны: маўляў, яны захоўваюць дух даўніны...

Марына МАСТАШОВА: — Сапраўды, попыт ёсць на ўсё: і на авеняныя легенды ды пакрытыя "пылам стагоддзяў" руіны, і на адноўленыя ва ўсёй сваёй велічы палацава-паркавыя

Наталля Хвир.

Лічу, што на Беларусі замкі адбудоваць — варта. Пэўна, тэма краіны, дзе помнікаў спадчыны захавалася значна больш, і могуць дазволіць сабе "трывалыя руіны", але ў нас варункі развіцця турызму зусім іншыя. Думаю, калі б былі адноўлены ўсе сем вежаў Навагрудскага замка, турыстычная плынь там павялічылася б, прынамсі, у столькі ж разоў.

Ілья СВІРЫН: — Нават не зважаючы на тое, што належна навуковага падмурка для такога аднаўлення на сёння няма, а "фантазіраванне" супярэчыць не толькі Венецыянскай, але і Рызскай хартыі рэстаўрацыі?

Аляксандр ВАРЫКІШ: — Прывяду ў якасці аргумента Тракаўскі замак у Літве, адноўлены яшчэ ў савецкія часы. Прэтэнзія да яго адбудовы з боку прафесіяналаў было багата, але ж турысты адразу павалілі туды валам.

Ала Сташкевіч.

Назва "Дудуткі" стала ўжо імем агульным, і сёння яно мае зусім не толькі становачы змест.

Ала СТАШКЕВІЧ: — Так, гэтая тэндэнцыя пайшла менавіта ад "Дудутак" — тыповы "дыснейлэнд", які, аднак, называе сябе музеем. Там ёсць майстры-рамеснікі, працуе кузня... Але зроблена яна паводле праекта з Санкт-Пецярбурга, і на Беларусі яе аналагаў у прыцыпе быць не магло. Млын прывезены з Палесся і абсалютна не ўпісваецца ў ландшафт Цэнтральнага рэгіёна... Адным словам — сурат! Ён сумна яшчэ і з той прычыны, што ў былым маэнтку Ельскіх мог атрымацца сапраўды цікавы музейны праект.

Святлана ЛАКОТКА: — Калі ўстанова пазіцыянуе сябе як "музей традыцыйных тэхналогій", аднак выраб ганчарных сувеніраў адбываецца з дапамогай электрычнага круга, — да-

Анатоль Бутэвіч.

"Гістарычныя навадзелы"?

Ілья СВІРЫН: — На жаль, ён вельмі "вузакпрофільны"... На маю думку, сітуацыю мог бы выправіць, скажам, інтэрнэт-рэсурс, прысвечаны "гістарычнай" нерухомасці, які ўтрымліваў бы і актуальную інфармацыю, і пашыраныя звесткі пра самі аб'екты, і вытрымкі з заканадаўчай базы, і парады для "пачаткоўцаў", і прэзентацыі тых інвестпраектаў, для рэалізацыі якіх патрэбны партнёры...

Наталля ХВІР: — Пэўную інфармацыю на гэты конт можна знайсці на сайтах Міністэрства культуры, Міністэрства спорту і турызму Рэспублікі Беларусь, абласных упраўленняў культуры... Аднак перадусім у яе пашырэнні павінны быць зацікаўлены менавіта мясцовыя ўлады. На жаль, часам яны лічаць, што гэта не іх праблема... Я ўжо згадвала сядзібу ў Тучы. Для таго, каб гэты даўно закінуты дом быў перададзены ў прыватную ўласнасць, давлялося патраціць нямаюць вылікаў...

Аляксандр ВАРЫКІШ: — У Тучы арыгінальны сядзібны ландшафт амаль не захаваны, палац апынуўся ў самым цэнтры вёскі. Мабыць, яго цяжка ператварыць у прыватны турбаэкт.

Наталля ХВІР: — Але ж справа, як я ўжо казала, вырашылася паспяхова: інвестар — знайшоўся! Праўда, гэтаму папярэднічалі тры гады розных непаразуменняў і баязі прыняцця рашэння з боку адказных асоб "на месцах". А ў Клецкім раёне такіх аб'ектаў, між іншым, — не адзін і не два! Цікава было б даведацца, якія планаваныя захады робяць мясцовыя ўлады для вырашэння іх лёсу.

Аляксандр ЛЕНКОЎ: — Многія такія напярэднявыя сядзібы не забяспечаны належным пакетам праваўсталёўчых дакументаў, а каштуюць яны немалы грошай. Але ж і гэтая праблема — вырашальная! Чаму мясцовыя ўлады не могуць сёння выдаткаваць тэма сродкі, каб заўтра атрымаць іх ад інвестара, уключаючы ў прадажную цану аб'екта? З райвыканкамаў нам пастаянна пішуць, што

Аляксандр ЛЕНКОЎ: — І тым не менш... Часам складваецца ўражанне, быццам адказныя асобы на месцах прытрымліваюцца наступнай пазіцыі: лепш няхай яно само цішком разваліцца, чым мы зробім нейкі канкрэтны крок і возьмем на сябе адказнасць за наступствы...

Анатоль БУТЭВІЧ: — Думаецца, надаць ім рашучасці можа хіба паратройка крмінальных спраў, узбуджаных за непрыняцце мер па захаванні помнікаў спадчыны. Нікому не хочацца, каб да гэтага дайшло, але...

Марына МАСТАШОВА: — І тое, пра што вы кажаце, сапраўды тармозіць развіццё турызму ў рэгіёнах. Не так даўно я даведлася, што сядзібу Цеханавецкіх у Бачыйкаве Бешанковіцкага раёна называлі некалі другім Версале. І што там цяпер можна ўбачыць? Ды амаль нічога! А шараговы турыст аддае перавагу тым аб'ектам, якія знаходзяцца ў добрым стане. Наўрад ці мы з такім імпульсам імкнуліся б у Парыж, каб Луўр і Версаль захаваліся ў выглядзе руін...

Ілья СВІРЫН: — У свеце нямаюць прыкладаў паспяховага экспанавання руін, і нікому не прыходзіць у галаву "прывесці да ладу", скажам, Калізей...

Марына МАСТАШОВА: — Але для гэтага належыць зрабіць тэма руіны вядомымі і прывабнымі — ці то праз іх гісторыю, ці то праз легенды. Трэба ўмець прасоўваць тое, што мы маем. А проста паказаць нейкія напярэднявыя шляхецкія маэнткі і паркавыя ансамблі, ператвораныя ў непраданыя гай, ды яшчэ разлічваць, што туды рушыць турыстычная плынь, няма ніякага сэнсу...

Аляксандр ВАРЫКІШ: — Заняўдзаны ды засмечаны будынак ніколі не выклікае цікавасці ў масавых турыстаў. Але ж руіны і сапраўды можна пераўтварыць у прыватны аб'ект паказу, прымяніўшы да іх дызайнерскі або мастацкі падыход, правёўшы добраўпарадкаванне. Ну, і, вядома, кансервацыю.

Марына МАСТАШОВА: — Я не раіла б спадзявацца, што масавы турыст рынецца глядзець на "рэшткі пад-

За традыцыйным "круглым сталом" у рэдакцыі "К" да Міжнароднага дня аховы помнікаў і гістарычных мясцін эксперты ўзнялі тэма інвестыцыйнага буму ў сферы гісторыка-культурнага турызму, канкурэнтаздольнасці аўтэнтыкі і маркетынговых дасягненняў ды пралікаў у папулярызацыі нацыянальнай спадчыны

ансамблі. Гэта як у музыцы: ёсць стиль "поп", які слухае большасць, але існуе і мноства іншых, для "вузакпрофільнай" аўдыторыі. Тое ж самае сёння характэрна і для турбізнесу, дзе з'яўляецца вельмі шмат размаітых праграм, разлічаных на розныя густы — скажам, выключна на аматараў тэатра або літаратуры. І я пераканана, што любы якасны прадукт знойдзе свайго спажыўца. Адзінае, нам трэба адразу ўсведамляць, на каго ён арыентаваны: на эксклюзіўных турыстаў, на вузкае кола знаўцаў альбо на аматараў ці на масавую аўдыторыю.

Ілья СВІРЫН: — У суседняй Польшчы, дзе інтэнсіўна працэ адраджэння спадчыны пачаўся прыкладна на паўстагоддзя раней, чым у нас, не першы год ідзе грамадская дыскусія: ці варта адбудоваць тэма замкі, што пераўтварыліся ў руіны ўжо стагоддзі таму? Навукоўцы аднадушна выступаюць толькі за кансервацыю, спасылаючыся на шэраг міжнародных канвенцый, а вось прадстаўнікі турбізнесу адстойваюць акурат другі варыянт. І гэта зразумела, бо ў кожнага — свая праўда.

Аляксандр ВАРЫКІШ: — Прафесіяналы ў сферы аховы спадчыны будуць са мной спрачацца, але... Тут я падтрымаю замежных калег.

руйце, якія ж тут традыцыі? Падобныя камерцыйныя праекты робяць акцэнт не на музейную дзейнасць, але на іншыя віды паслуг. І прычына тут вельмі простая: музей як музей не можа быць самаакупным.

На жаль, кампетэнтнасці бракуе і супрацоўнікам дзяржаўных устаноў. Акурат сёння мне патэлефанавала супрацоўніца аднаго з раённых музеяў. Запытала, як перанесці да іх на падворак сельскую сядзібу, каб зрабіць там своеасаблівую інтэрактыўную зону. І была вельмі здзіўлена, даведаўшыся, што для гэтага трэба распрацоўваць праектна-каштарысную дакументацыю, звяртацца да прафесіяналаў... А калі я пачула ад яе, што, маўляў, увесь двор не змяшчаецца, дык мы плануем узяць толькі палову... Тут, ведаецца, нават хацелася б абысціся без каментарыяў.

Ала СТАШКЕВІЧ: — Сумна яшчэ і тое, што сапраўдныя музеі не могуць канкураваць на турыстычнай ніве з камерцыйнымі праектамі.

Марына МАСТАШОВА: — Але давайце прааналізуем, чаму так адбываецца. Магчыма, справа — у маркетынгавай палітыцы, у тым, што "камерцыйныя" аб'екты арыентаваны на патрэбы шараговых турыстаў, а не "вучоных мужоў"? Такія ўстановы зазвычай лягчэй знайсці: яны маюць добрыя сайты і рупяцца пра супрацоўніцтва з турфірмамі, якія і прасоўваюць іх на рынку. Яны прапануюць не толькі "экспанаты ў вітрынах", але і разнастайныя анімацыйныя ды забаўляльныя праграмы.

Аляксандр ВАРЫКІШ: — Мы ўжо даўно пераканаліся: анімацыя здатная выклікаць абсалютна новую ўражанні ад помнікаў спадчыны. Возьмем хаця б такую нашу праграму, як "Шляхецкая гісторыя". Яна праходзіць у тых мясцінах, дзе турысты раней былі вялікай рэдкасцю, і, між іншым, мае вялікі попыт! Ды і нашыя сціпляыя Родзевічы таксама ўспрымаюцца зусім інакш, калі там адбываецца "штурм двара" ды "вызваленне жаніха"... Шляхецкія гавэндзі, бойкі на шаблях, танцы, ад-

наўленне рамантычнага побыту мінулых часоў — вось тое, што напаяняе жыццём тых аб'екты, на якія многія з турыстаў у іншых варункх нават і не зірнулі б...

Да таго ж, мы адзначылі і такую тэндэнцыю: анімацыйныя праграмы дазваляюць значна пашырыць кола аматараў гісторыка-культурнага турызму, і перадусім — за кошт моладзі. Потым некаторыя іх наведвальнікі выпраўляюцца ўжо і ў “звычайныя” экскурсіі. А раней — нават і не падумалі б!

Святлана ЛАКОТКА: — Мы ўжо даўно ўзлэўніліся ў тым магутным патэнцыяле, якім валодае падзейны турызм. Дык чаму б не развіваць яго па ўсёй Беларусі? Ёсць календарныя святы, што адбываюцца ў пэўным месцы і ў пэўны час... І трэба, каб турыстычныя фірмы загадзя ведалі, у якую вёску яны могуць накіраваць экскурсію. Наколькі мне вядома, менавіта так гэта адбываецца ў іншых краінах.

Ілья СВІРЫН: — Музей народнай архітэктуры і побыту канкуруе са з “камерцыйнымі аб’ектамі” акурат спрабуе, прычым, як падаецца, вельмі паспяхова. Там ладзіцца безліч разнастайных імпрэз — возьмем хаця б той жа фэст “Камяніца”, які адбыўся ў гэтым годзе ў Мінску. Ды і сайт у гэтай установы — цалкам прыстойны. Вось толькі інфраструктура пакідае жадаць лепшага...

Святлана ЛАКОТКА: — Калі ўзяць узровень сэрвісу ў нашым музеі, гэта будзе сапраўды звышпрывабны аб’ект. Мы ўжо распрацавалі генеральны план забудовы, уключаючы туды менавіта аб’екты сэрвісу. Праблема толькі ў сродках для яго рэалізацыі.

пытанне: выбачайце, але навошта ў Мінску рабіць такі муляж, калі ў нас ёсць цэлыя вуліцы, насычаныя аўтэнтычнымі будынкамі? Той жа Паўночны завулак...

Анатоль БУТЭВІЧ: — Я ўжо гадоў мо дзесяць адстойваю ідэю стварэння скансена драўлянай забудовы Мінска. Не так даўно яшчэ раз агучваў гэтую прапанову на пасяджэнні Мінгарвыканкама. Але ж... Краўніцтва горада сказала, што ў нас ужо ёсць такі музей у Азярцы.

Святлана ЛАКОТКА: — Мы атрымалі ліст, дзе гаворыцца, што Мінгарвыканкам плануе перасяліць жыхароў Паўночнага завулка, а дамы перадаюць нам. Але, даруйце, наш музей быў створаны для адлюстравання менавіта сельскай народнай архітэктуры, ён ставіў за мэту аднаўленне таго натуральнага асяроддзя, у якім існавалі помнікі. Мы прадумвалі яго да дробязей і заўсёды задаёмся пытаннем, якое дрэва пасадзіць тут або там. Бо трэба ведаць, што Паазер’е характарызуецца хваёвымі дрэвамі, на сядзібах жа звычайна былі грушы, співы... Адпаведна, мы захоўваем частку структуры ландшафту. І вельмі складана ўключыць у гэты кантэкст гарадскі побыт...

Анатоль БУТЭВІЧ: — Перакананы, што старадаўнія драўляныя будынкі могуць жыць такім самым натуральным жыццём і на тэрыторыі Мінска. Чаму б не размясціць у іх кавярні, сувенірныя крамы, розныя музейчыкі?.. Калі не прыняць меры па іх захаванні, у Мінску хутка не застаецца ніводнага драўлянага дамкі. Тым больш, страты за апошнія гады — папраўдзе велізарныя...

Аляксандр ЛЕНКОЎ: — Сапраўды, без ініцыятывы мясцовых улад тут не абыйсціся.

Ала СТАШКЕВІЧ: — У якасці прыкладу магу прывесці Казімеж у Кракаве: раней — самастойны горад, а цяпер — асобны раён са старой забудовай. У ім заўсёды поўна турыстаў...

Ілья СВІРЫН: — Наколькі даводзілася чуць, яшчэ гадоў —наццаць таму гэты раён быў пустыні і даволі занябаным. З чаго пачалася джэнтрыфікацыя Казімежа? Не, зусім не са звышзатратнай кампаніі па добраўпарадкаванні і, тым больш, не з інвестыцый у новае будаўніцтва. У старых камяніцах сталі адна за адной з’яўляцца “тыповыя” кракаўскія кавярні. Быў такі выпадак: гаспадары ці не найпапулярнай з іх вырашылі “пашырыцца” ды выкупілі сумежную кватэру ў нейкай бабулі. Знеслі перагародкі — і пакінулі бабульчыны інтэр’еры амаль у некранутым выглядзе: са старым начыннем у серванце ды даваеннымі кічавымі карцінкамі. І раптам высветлілася, што менавіта такі падыход імпаануе турыстам, — яны павалілі туды валам, а цэны на нерухомасць узраслі ў разы! Уласна, гэта я ў працяг нашай гутаркі пра Паўночны завулак...

Святлана Лакотка.

Марына Масташова.

Аляксандр Варыкіш.

Даруйце, але гэта — аксюмаран!

Ілья СВІРЫН: — А што да прыцягнення прыватных інвестыцый?

Святлана ЛАКОТКА: — Займаюцца іх пошукам вельмі актыўна, але... Знайсці паразуменне ўдаецца далёка не заўсёды. Мы прапануем укладзі сродкі ва ўзаемавыгадныя праекты: маўляў, чалавек прыедзе ў музей, а потым завітае і да вас. Аднак многія бізнесмены дбаюць толькі пра свой інтарэс ды імкнучца проста нас выкарыстоўваць, зусім не разумеючы і не хочучы разумець спецыфіку нашай установы. Мне здаецца, самае правільнае рашэнне — гэта будаўніцтва аб’ектаў сэрвісу за дзяржаўны кошт, каб потым здаць іх у арэнду прыватнікам з пэўнымі ўмовамі.

Ала СТАШКЕВІЧ: — Зусім блізка ад Мінска ёсць Заслаўе — старадаўняе мястэчка, насычанае выдатнымі аб’ектамі спадчыны. Неабходна давесці іх да ладу, склаці добрыя маркетын-гавы план... Патэнцыял гэтага гарадка яўна не выкарыстоўваецца на сто працэнтаў. Там захаваліся месцішчыны дух, частка гарадской забудовы (той жа Дом краўца з аўтэнтычнай падлогай)... На жаль, музей-запаведнік не мае рэсурсаў, каб уважліва ўжываць свае планы...

Ілья СВІРЫН: — А між тым, ужо праанансаваны шэраг маштабных “гістарычных” праектаў, якія паўстаюць, лічы, “з нуля”...

Святлана ЛАКОТКА: — Неяк да нас звярнуліся архітэктары з просьбай дапамагчы рэалізаваць небезвядомы праект “дыснейленду” ў мінскай Чыжоўцы. Яны хацелі б скарыстацца праектамі тых гістарычных будынкаў, якія знаходзяцца на нашай тэрыторыі, каб зрабіць іх муляжы. Але ж за гэтыя праекты ў свой час былі заплачаны дзяржаўныя грошы, і, да таго ж, іх нельга тыражаваць. І, у звязку з гэтым, у мяне ўзнікла і іншае

Святлана ЛАКОТКА: — У самым цэнтры горада можна зрабіць цікавы турыстычны комплекс, засведчыць і сучасным мінчанам, і турыстам, што ў нас была свая гарадская культура. У тых дамах яшчэ захаваліся печы з кафляй... Многія з іх — гэта напалову гатовыя музеі! І калі там аднавіць брукаванку, драўляныя ходнікі, пусціць брычку... Гэта будзе “смачны” аб’ект для турыста.

Аляксандр ВАРЫКІШ: — І не выпадае нават сумнявацца ў тым, што для Мінска ён вельмі патрэбны. Бо, пашчыраўшы, у плане дзеючых на сёння турмаршрутаў наш горад моцна саступае сталіцам усіх суседніх дзяржаў. І калі мы можам з гонарам дэманстраваць сучаснае развіццё горада — скажам, ёсць тэматычная экскурсія па Мінску спартыўным, — дык глыбокі экскурс у мінуўшчыну з’яўляецца даволі праблематычным. У нас ёсць сапраўдны голад на аб’екты паказу, і трэба неяк выпраўляць становішча.

Марына МАСТАШОВА: — Сапраўды, такі скансен мог бы стаць прыцягальным аб’ектам. Сёння мы прапануем гасцям Мінска аглядаваць экскурсію па горадзе, якая доўжыцца каля трох гадзін, ды яшчэ шэраг адмысловых праграм, у тым ліку і з наведваннем музеяў ды тэатраў, але... Папаўненне гэтага асартыменту было б зусім не лішнім.

Аляксандр ВАРЫКІШ: — Тым больш, у нас ёсць добрыя спецыялісты па гісторыі Мінска, і на іх метадычную дапамогу можна разлічваць.

Святлана ЛАКОТКА: — Ды і мясцовыя жыхары таксама неабякава да гэтага. Адна жыхарка з таго самага Паўночнага завулка прапануе адкрыць кавярню альбо булачную ў ўласным доме, каб паспрыць яго захаванню...

Анатоль БУТЭВІЧ: — На жаль, адна яе ініцыятыва не здатная ўратаваць увесь Паўночны завулак — тут павінна быць цэлая канцэпцыя.

Ала СТАШКЕВІЧ: — Пад пагрозай апынуліся таксама і сельскія ландшафты. Пагроза іх уніфікацыі як ніколі моцная: існуе небяспека, што гадоў праз дзесяць усе нашы вёскі будуць аднолькавымі. Калі сёлета мы былі на “Калядных царох” у Семежаве, дык маглі бачыць цэлыя вуліцы са знакамі-тымі “пагоннымі дварамі”. Але сёння гэта ўжо, хутчэй, выключэнне. Па ўсёй Беларусі ідзе будаўніцтва тыпавых урбанізаваных дамкоў. Знішчаецца і прыроднае асяроддзе: горкі, звязаныя з пэўнымі легендамі, крыніцы, камяні... У нас — вельмі багатая сакральная геаграфія, і яна таксама з’яўляецца часткай гісторыка-культурнай спадчыны. Небяспека ў тым, што далёка не ўсе гэтыя аб’екты ўнесены ў Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцей...

Святлана ЛАКОТКА: — На Беларусі яшчэ сустракаюцца фрагменты сельскіх паселішчаў, дзе захавалася старажытная планіроўка і пабудовы, характэрныя для пачатку ХХ стагоддзя. Ім удалося ацалець менавіта з прычыны “няўдалага” размяшчэння: удалечыні ад буйных трас. І ў перспектыве яны маглі б стаць рэгіянальнымі скансенамі.

Ілья СВІРЫН: — Згадайма зноў-такі тую ж вёску Кудрычы. Але ці не стане падобная аддаленасць перашкодай для турыстаў?

Аляксандр ВАРЫКІШ: — Людзі, якія цікавяцца, не пашкадуюць сіл, каб туды дабрацца. Іншая справа — патрэбна належае інфармацыйнае забеспячэнне. Хаця б тыя ж самыя ўказальнікі...

Анатоль БУТЭВІЧ: — Гэта тое пытанне, якое ўзнімаецца ўжо рэгулярна. Як, зрэшты, і іншае — сувенірныя прадукцыя. Не так даўно пабываў у полацкім Сафійскім саборы, і там супрацоўніцы мне хваліліся, што ў іх вельмі добра ідуць “магніцікі”. А чаму? Бо проста больш нічога іншага няма. Нават звычайных буклетаў пра гісторыю

той самай Сафійкі. А паспрабуйце набыць у Мірскім замку альбом пра яго гісторыю? А пашукайце ў Мінску, скажам, майку з выявай Багдановіча, чый юбілей мы не так даўно адзначалі. На ўрад ці вы яе знойдзеце — адзін толькі Чэ Гевара...

Ілья СВІРЫН: — Але ад каго залежыць вырашэнне дадзенага пытання?

Аляксандр ВАРЫКІШ: — Гэта рынак, і ён мае здатнасць да самарэгулявання. І, дарэчы, так яно і адбываецца. У большасці з тых мясцін, якія масава наведваюць турысты, з сувенірамі ўжо няма такой праблемы, што існавала яшчэ пару гадоў таму. І колькасць арыгінальных вырабаў спакваля больш.

Святлана ЛАКОТКА: — Гэта залежыць ад кожнай установы, якую наведваюць турысты. Сёння ў нас ёсць месцы, дзе можна купіць сапраўды вартыя сувеніры, — гэта цэнтры рамёстваў. Іншая справа — не кожны з іх мае хаця б нават плошчы, дзе можна наладзіць гандаль. Дарэчы, у нашым музеі з гэтым таксама праблема. На летні перыяд можна паставіць нейкую краму, але ўзімку гэта немагчыма.

Анатоль БУТЭВІЧ: — І што ў той краме можна набыць?

навіта сельскія сядзібы становяцца асяродкамі нацыянальных кулінарных традыцый.

Святлана ЛАКОТКА: — У нас была сустрэча з гаспадарамі агра-дзіб. І вось, адна з іх кажа: кумпячок я зрабіла, але атрымаць права яго прадаваць амаль нерэальна. Адно ўзгадненне ў санстанцыі чаго вартае! Таму, на маю думку, нарматыўную базу і сапраўды трэба ўдасканальваць, працуючы сумесна з цэлым шэрагам заангажаваных у гэтую справу міністэрстваў ды ведамстваў.

Ала СТАШКЕВІЧ: — Мы сутыкнуліся і яшчэ з адной праблемай, датычнай захавання нематэрыяльнай культурнай спадчыны. Яе носьбіты сёння не маюць нейкага вызначанага юрыдычнага статусу. Старшыня Нацыянальнай камісіі па справах UNESCO Уладзімір Шчасны даўно прапановаў увесці ў юрыдычны лексікон паняцце “носьбіт нематэрыяльнай культурнай спадчыны” — па аналогіі, скажам, з “народным майстрам”, а таксама прадумаць прэферэнцыі, якія ён павінен атрымліваць. Бо сёння нават такая знакамітасць, як Мікалай Тарасюк з Пружаншчыны, мае безліч побы-

тавых праблем. Мы прыкладаем намаганні для ўключэння ў Дзяржаўны спіс творчасць майстра музычных інструментаў з Гродзеншчыны Мар’яна Скрамблевіча. Ён мае свой музей, у яго вучацца дзеткі... Але пры гэтым яму трэба пастаянна думаць, як набыць матэрыял, як заплаціць камунальныя, каб у майстэрні было цёпла, і г. д.

Святлана ЛАКОТКА: — Кожны з такіх майстроў — брэнд свайго рэгіёна. І мясцовыя ўлады павінны гэта зразумець! Тая ж сядзіба Тарасюка можа быць адметным музеем.

Наталля ХВІР: — Уся праблема ў тым, што туды вельмі цяжка даехаць. Мясцовыя ўлады ўжо прапанавалі яму іншыя варыянты, выдзелілі кватэру ў горадзе, але...

Ілья СВІРЫН: — Тэма захавання спадчыны гэтага самабытнага майстра, які ў свае 80 гадоў застаецца адзіным жыхаром роднай вёскі і прынцыпова не хоча адтуль з’язджаць, вартая асобнай гутаркі. Аднак гэты прыватны і вельмі адметны выпадак, усё ж, як падаецца, ілюструе агульную тэндэнцыю: аўтэнтыка заўсёды патрабуе больш выдаткаў і высілкаў, чым прафанацыя. Цяжэй даехаць, цяжэй адрэстаўраваць, цяжэй прайсці санэпідэманцыю... Але згадайма і вядомы евангельскі выраз: прасты і шырокі шлях вядзе... зусім не туды, куды нам хацелася б, урэшце, трапіць.

Марына МАСТАШОВА: — Я — абедзвюма рукамі за аўтэнтыку, як і ўсе ўдзельнікі нашай гутаркі. І таму лічу, што наша супольная задача — зрабіць яе больш адкрытай ды запатрабаванай для простых турыстаў. А гэта і сапраўды патрабуе высілкаў — ад нас, работнікаў культуры і турызму...

Імя скрыпача Арцёма ШЫШКОВА добра вядомае не толькі на Беларусі. І справа не адно ў тым, што цяпер ён працягвае навучанне ў Вене, тыдзень таму стаў лаўрэатам Міжнароднага конкурсу ў Берліне, а днямі едзе на чарговае міжнароднае спаборніцтва — у Брусель. Справа, відаць, менавіта ў яго, так бы мовіць, прамыністасці. А яе сакрэт зусім не ў «бландзіністасці» віхрой — у асаблівай шчырасці, эмацыйнай чулівасці і прыгажосці гукаў, што, бы само сонечнае святло, ліюцца са скрыпкі ў руках Арцёма. Мабыць, яшчэ і імя музыканта паўплывала на тое, што нават ЦЕМНЫЯ, трагічныя старонкі музыкі ў яго выкананні становяцца, найперш, АРТАМ — высокім мастацтвам, якое абавязкова нясе ў сабе катарсіс — духоўнае ачышчэнне і прасвятленне.

Арцём-музыка са скрыпкай Гварнеры

Чарговы раз у гэтым можна было пераканацца, слухаючы ігру Арцёма Шышкова ў зале Белдзяржфілармоніі ў час яго нядаўняга прыезду ў Мінск. Ці ў Інтэрнэце, дзе выкладзены яго запісы. Назіраючы ж за Арцёмам амаль з першых гадоў навучання ў класе Эдуарда Кучынскага яшчэ ў Рэспубліканскай гімназіі-каледжы пры Акадэміі музыкі, заўважаеш, як літаральна з кожным выхадам на сцэну сталее, мацнее ягоны талент, як усё больш па-філасофску асэнсаванай, а не толькі віртуознай ды эмацыйнай, становіцца яго ігра. Можа, ён і ёсць увасабленне купалаўскага Сымона-музыкі? Толькі — са скрыпкай Андрэа Гварнеры, набытай для Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі нашым Міністэрствам культуры. І з куды больш шчаслівым лёсам, дадзеным Незалежнай Беларусі. Іншыя ж краіны ў майстэрстве нашага скрыпача бачаць заваёвы ўсёй нацыянальнай культуры...

— Пэўна, справядліва кажуць, — зазначае Арцём, калі мы, нарэшце, дзюнаваемся на яго венскі нумар, — што вялікае бачыцца на адлегласці. Калі я займаюся ў Эдуарда Віктаравіча, многае ўспрымалася як дадзенасць: маўляў, ёсць — і усё. А тое, што дае ён, — «норма». І толькі праз час я пачаў асэнсоўваць, наколькі гэта будры, унікальны не толькі ў межах Беларусі педагог.

— Цалкам з вамі згодная. Дый вы, наколькі пераканалася, можаце распавядаць пра яго бясконца. Чаму ж тады цяпер вучыцеся — у Вене, у Доры Шварцберг?

— Я вучуся не проста ў Венскім універсітэце музыкі і выканальніцкіх мастацтваў, а ў аспірантуры пры гэтай навучальнай установе.

— У нас таксама ёсць аспірантура! Пры Акадэміі музыкі...

— Але яна зусім іншая. Раней было падзяленне: для навучоўцаў (тых жа музыкантаў) існавала аспірантура, а для музыкантаў-выканаўцаў — асістэнтура-стажыроўка. Спачатку тая стажыроўка была разлічана на два гады, потым — на год. А потым яе зусім скасавалі, пакінушы магiстратуру як падрыхтоўку да аспірантуры і саму аспірантуру, сутнасць якой засталася гэткай жа, як і раней: напісанне дысертацыі. Але тое зусім іншая дзейнасць! І яна патрабуе такой жа адданасці, як заняткі на інструменце. Калі, да прыкладу, стартмен замяніць штодзённыя трэніроўкі на стварэнне метадычных і навучальных прац, скрупулёзна апісваючы, як правільна

трэба трэніравацца, ён страціць сваю ўласную спартыўную форму і ўжо не зможа паехаць на Алімпіяду. Так і тут. Калі выконваеш музычны твор, дык папярэдне быццам тое ж даследаванне праводзіш. Чаму кампазітар напісаў так, а не інакш? Што ён хацеў гэтым выказаць? А што хачу гэтым выказаць я? І, галоўнае, як усё тое, што знойдзена і зразумела, данесці да слухача?

— Сапраўдная «дысертацыя» атрымліваецца...

— Толькі вынікі яе выкладаюцца не словамі ў «друкаваным выглядзе», а на іншай мове — музычнай. Ёна і ёсць мая спецыяльнасць, і менавіта ёй я займаюся ў Вене, не прэтэндуючы на ўласна навуковыя сферы. Мая аспірантура — па класе сола, а ёсць такая ж аспірантура па класе аркестравага выканання. Кожны можа выбраць сваё! Заняткаў «па раскладзе» вельмі мала: сустрэчы з педагогам па спецыяльнасці і рэпетыцыі з канцэртмайстрам. Я павінен толькі граць!

— У сэнсе: граць, граць ды граць?

— І не толькі ў класе. Вітаюцца любыя выступленні, а магчымасцей для гэтага шмат. У Вене (як, дарэчы, і ва ўсіх заходне-еўрапейскіх гарадах) — мноства залаў: вялікіх, камерных — любых, разлічаных на самую патрабавальную публіку.

— Невыпадкова ж яе называюць музычнай сталіцай Еўропы!

— Цікава, што з першага погляду, калі хтосьці з турыстаў прыязджае ў Вену літаральна на некалькі гадзін, дык нават бывае расчараваны: маўляў, на вуліцах музыка не гучыць. А ў Мінску — нават у падземных пераходах нікуды ад яе не падзецца! Так і ёсць: стаць вулічным музыкантам, разлічваючы, як у іншых еўрапейскіх гарадах, на ахільнасць мінакоў, там не атрымаецца, бо адразу падывдзе ветлівы паліцэйскі. Затое акадэмічнай музыкі ў залах — на любы густ. І на адкрытым паветры канцэрты праводзяцца — згадайма тое ж акадэмічнае «Еўрабачанне», якое цяпер трансліруецца і ў Беларусі.

— Але ж вы, наколькі мне вядома, выступаеце не толькі ў Вене: маю на ўвазе ваш удзел у калектыве — «Lipkind-квартэце»...

— Са жніўня ў нас распісаны турне па Злучаных Штатах Амерыкі, потым

Амаль Алімпійская "дысертацыя" супраць падманлівых пачуццяў

гастролі ў Балгарыю, Галандыю. А дагэтуль, напрыканцы ліпеня, мяне запрашаюць на Фэстываль камернай музыкі ў Нарвегію. Гэта вельмі цікавы творчы праект, бо на фестывалі збіраюцца музыканты з усяго свету, кожны папярэдне атрымлівае спіс удзельнікаў, якія будуць граць з ім у ансамблі, і даведваецца пра тыя творы, што ён будзе там выконваць. А ўжо рэпетыцыі раней падрыхтаваных ансамблевых твораў пачынаюцца непасрэдна ў час прыезду. Такая магчымасць сустрэцца з прадстаўнікамі розных выканальніцкіх школ і, галоўнае, выступіць з імі разам, дасягаючы пры гэтым сапраўдных ансамблевых якасцей і пачуцця музычнага партнёрства, дае музыканту вельмі многа. Тут важным аказваецца і сам працэс рэпетыцыі, калі трэба прыладкавацца адно да аднаго, і ўласна канцэрты. Дарэчы, у Еўропе падобных фестываляў і праектаў вельмі шмат, бо сутнасць іх у тым, што музыканты, так бы мовіць, размаўляюць адно з адным на музычнай мове — і даносцяць свой дыялог да слухачоў. Таму вельмі хацеў бы пажадаць сваім малым беларускім калегам не сьняцца ва ўласных творчых пошуках, заўсёды шукаць штосьці новае, ісці далей. Магчымасцей для гэтага цяпер — безліч. Ёсць Інтэрнэт, што вельмі можа дапамагчы ў самаадукацыі. Існуюць шматлікі майстар-класы: любая атрыманая інфармацыя можа пайсці на карысць, калі да яе ставіцца з патрэбным асэнсаваннем. Але, здараецца, калі чалавек дасягае пэўнага ўзроўню, яму ўжо здаецца, што можна і адпачыць. Ёна падманлівае пачуццё: мяжы дасканаласці не бывае. І толькі калі музыкант ставіць перад сабой усё новае і новае мэты, калі імкнецца не толькі дасягнуць іх, але і зрушыць іх яшчэ далей, — толькі тады і ўзнікае сапраўднае мастацтва.

— У нас, здараецца, ужо пасля заканчэння гімназіі-каледжы пры Акадэміі музыкі іншым становіцца

аб-
ы-
ка-
ва,
не
цікава:
маўляў,
я
ўжо і так самы
разумны. Гэтую
рысу студэнта некато-
рыя называюць сіндро-
мам лірыста...

— Яшчэ больш гэткай «супакоенасці» ўзнікае, здараецца, пасля заканчэння ВНУ. Мабыць, для гэтага і існуе поствышэйшая адукацыя ў сферы культуры, каб прывучыць мастака ўдасканальвацца ўсё жыццё.
— Для такога ўдасканалення і «вечна новых» мэт існуюць, пэўна, і конкурсы? Ваша конкурсная (і, адпаведна, пераможная) палітра вельмі багатая: здаецца, яшчэ крыху — і вы пачынаеце трэці дзясяткі іх адліку. Што запомнілася на тым жа конкурсе Макса Росталя ў Берліне, дзе вы толькі што сталі лаўрэатам? Можа, звернеце ўвагу на нейкія арганізацыйныя моманты, якія маглі б быць карыснымі для нас?

— Тая арганізацыя, што я ўбачыў на конкурсе ў Берліне, — абсалютны стандарт для Еўропы. Калі некалькі гадоў таму я ўдзельнічаў у Конкурсе імя Чайкоўскага ў Маскве, дык сутыкнуўся са шматлікімі хібама. Штосьці не прадумана, нешта — кінута на праславае «авось»... Мяркую, у арганізацыйным плане беларускія конкурсы павінны арыентавацца на еўрапейскі ўзровень. А гэта — дасканалая папярэдняя прапрацоўка сітуацый, магчымасць адразу атрымаць усю інфармацыю, забяспечанасць канкурсантаў рэпетыцыйным часам і класамі для заняткаў, а галоўнае — што ні здарылася б, усе імкнучы канкурсанту дапамагчы. І гэтая зацікаўленасць лёсам кожнага, увага да канкурсантаў адбіваецца ўжо на твары арганізатараў, на іх эмацыйным пасыле, які ідзе да суразмоўцы. І яшчэ. Я звярнуў увагу, што на еўрапейскіх конкурсах неяк не прынята тлумачыць канкурсанту, што з зададзеным ім пытаннем трэба звяртацца да іншых. Табе гатовы дапамагчы любы прадстаўнік арганізацыйнага персаналу — бы ён твой сябра.

— Ці адчуваеце сяброўскую атмасферу, калі завітваеце ў Мінск?

— Прыязджаць даводзіцца не так часта, як хацелася б: час расцісаны па днях, гадзінах, хвілінах. Але заўсёды рады сустрэцца з сям'ёй, сябрамі, хця не заўсёды хапае часу нагаварыцца ўволю. Ёным разам, дарэчы, давалося нават пабачыцца з сястрой: яна спецыяльна дзеля мяне скарэжціравала дату свайго вяртання разам з сям'ёй з Індыі, дзе жыла апошняе тры месяцы. Асабліва ж удзячнасць — маме: у маю адсутнасць яна вырашае масу арганізацыйных спраў, якія я ніколі не пацягнуў бы сам. Як толькі аднекуль вяртаюся ў Мінск, абавязкова заходжу ў клас да Кучынскага. Прыемна бачыць, як паступова «гадуецца» яго выхаванцы. Хаця, здаецца, і не так шмат часу мінула пасля майго ад'езду, але адразу бачны зрухі наперад. Я ж кажу: гэта ўнікальны педагог!..

**Гутарыла Надзея БУНЦЭВІЧ
Фота Юрыя ІВАНОВА**

Экспануецца... неба

Напрыканцы красавіка Дзяржаўны музей гісторыі беларускай літаратуры зладзіць выстаўку «Апякункі паэтычных нябёсаў», прысвечаную беларускім паэткам 2-й паловы мінулага стагоддзя.

У экспазіцыю, як і мае быць на літаратурнай выстаўцы, увойдуць кнігі ды рукапісы. Акрамя таго, будуць прадстаўлены фотаздымкі і асабістыя рэчы паэтэс. Такаго роду выстаўку музеяў, паводле слоў яго дырэктара Лідзіі Макарэвіч, ладзіць упершыню. Раней праекты распачыналі да юбілейных дат таго або іншага літаратара. «Цяпер мы хочам пазнаёміць наведвальнікаў з літаратурнай з'явай — жаночай паэзіяй», — кажа яна.

У красавіку — маі экспазіцыяй у музеі будзе ўшанавана выдавецтва «Мастацкая літаратура», якому сёлета спаўняецца сорок гадоў. У перспектыве — перасоўная выстаўка да 100-годдзя з дня нараджэння Максіма Танка.

Шчаслівы лёс архітэктара

18 красавіка ў Нацыянальным мастацкім музеі адбудзецца імпрэза, прысвечаная творчасці заслужанага архітэктара Беларусі, лаўрэата Ленінскай прэміі, а таксама і Дзяржаўнай прэміі Беларусі Леаніда Левіна.

У праграме вечара — прэм'ера фільма «Маналог. Леанід Левін». Гледачам будзе прадстаўлена і фотавыстаўка манументальных аб'ектаў, спраектаваных Леанідам Левіным.

Яго манументальныя работы, створаныя цагам паўстагоддзя ў сааўтарстве з калегамі, увайшлі ў гісторыю нацыянальнай культуры. Хто не ведае архітэктурна-скульптурныя мемарыялы «Хатынь», «Прачыў» ва Ушачах, «Праклён фашызму» ў вёсцы Шуньёка, «Чырвоны Бераг» на Гомельшчыне, «Яма» ў Мінску, помнікі каў Янку Купалу і Якубу Коласу ў сталіцы, Канстанціну Заслонову ў Оршы, Мікалаю Гастэлу і яго экіпажу пад Радашковічамі і яшчэ дзясяткі твораў, якія паўсталі ў Беларусі, Расіі, ва Узбекістане. І гэта не лічачы ўдзелу Левіна як архітэктара ў распрацоўцы праекта дэталёнай планіроўкі і забудовы цэнтра Мінска.

Ад ч/б — да чырвонага

У Палацы мастацтва адкрыліся адразу дзве выстаўкі.

Першая — «7. Агульнапольскі біенале студэнцкай графікі. Познань-2011» — арганізавана пры супрацоўніцтве з Мастацкім універсітэтам у Познані і Польскім Інстытутам у Мінску. На ёй прадстаўлены творы студэнтаў з галоўных вышэйшых мастацкіх устаноў — ад Акадэміі мастацтваў Варшавы, Вроцлава, Кракава, Лодзі, Катавіц да мастацкіх універсітэтаў Цешына, Любліна, Познані.

Мэта выстаўкі, па словах яе куратараў, вылучыць самыя цікавыя творчыя постаці сярод студэнцкай моладзі і аблегчыць ім пачатак плённай творчай дзейнасці.

Другая экспазіцыя — пад назвай «Чырвоны каларыт» — гэта груповае выстаўка жывапісцаў, членаў БСМ. Чаму «Чырвоны каларыт»? На думку аўтараў, гэты колер — адзін з найбагацейшых у выяўленчай палітры, бо велізарная колькасць адценняў дае шырокае поле для творчасці, магчымасць жыць і эмацыйна раскрыцца, данесці сваю думку да гледача. У экспазіцыі прымаюць удзел вядомыя творцы Гаўрыла Вашчанка, Уладзімір Савіч, Андрэй Савіч, Сяргей Цімохаў, Віталь Герасімаў, Леанід Хобатаў...

Будаўніцтва вытворчага корпуса "Беларусьфільма".

Рэканструкцыя будынкаў Нацыянальнай кінастудыі знаходзіцца ў актыўнай фазе. У гэтым днімі ўпэўніліся карэспандэнты «К», якія наведалі чарговае пасяджэнне штаба, а таксама будаўнічую пляцоўку новага вытворчага корпуса студыі. Прадстаўнікі Міністэрства культуры краіны на чале з намеснікам міністра Віктарам Курашам, самой студыі, будаўнічых і праектных арганізацый абмяркоўвалі зладзённыя пытанні і дэталі рэканструкцыі тэрыторыі, якую цяпер займаюць сам «Беларусьфільм» і дзве аўтабазы: непасрэдна студыі і Мінкультуры. Апошня, згодна з планам рэканструкцыі, зменіць сваю дыслакацыю і будзе размяшчацца ў Калодзішчах пад Мінскам — новае памяшканне для яе гатова амаль на 80%. А вось што да кінастудыі, то яе шлях да новага аблічча і функцыянальных магчымасцей пакуль працягваецца.

Дыспазіцыя будаўніцтва

Рэпартаж з "Беларусьфільма": час высаджваць дрэвы

Наша выданне за апошнія гады неаднойчы ўзнімала пытанне рэканструкцыі адзінай кінастудыі краіны. Згодна з першапачатковым планам, адноўлены «Беларусьфільм» меўся пабачыць свет яшчэ два гады таму. Але ў справы ўмяшаўся эканамічны крызіс, ад супрацоўніцтва адмовіўся замежны інвестар, у пары з якім павінна была разгортвацца рэканструкцыя... Праца прыпынілася, практычна не пачаўшыся. Катлан і бетонныя канструкцыі новага вытворчага корпуса студыі залілі вадой...

Сапраўды, задачы перад будаўнікамі стаяць няпростыя. Будынак галоўнага корпуса студыі — гіс-

тарычная і архітэктурная каштоўнасць, але яго памяшканні трэба прыстасаваць пад новыя тэхнікі і метады працы. Плануецца, што ўсе службы студыі, якія цяпер месцяцца ў галоўным корпусе, на час яго рэканструкцыі пераедуць у новы вытворчы корпус. Пры гэтым пэўныя цяжкасці могуць узнікнуць з асобнымі лабараторыямі, што сертыфікаваны замежнымі спецыялістамі для працы ў канкрэтных памяшканнях.

Але адкладваць рэканструкцыю далей было нельга. Вядомы ўсім мінчанам галоўны будынак «Беларусьфільма» пачаў дзейнічаць у 1960-м. За паўстагоддзя ён знасіўся фізічна і маральна. Новыя тэхна-

Пасяджэнне штаба вядзе намеснік міністра культуры краіны Віктар Кураш (першы злева).

Каардынацыя будаўніцтва ажыццяўляецца як на пляцоўцы, так і на стадыі праектнай.

Старое дрэва — нібы "масток" паміж мінулым і будучым Нацыянальнай кінастудыі.

логіі, новыя патрабаванні кінавытворчасці таксама вымагаюць змен у самой канструкцыі будынкаў і тэхнічнай базе. Выканаць заплыты часу павінен новы вытворчы комплекс, над якім зараз актыўна працуюць будаўнікі. У ім размесцяцца не толькі два новыя здымачныя павільёны, але і вытворчыя памяшканні, лабараторыі, склады, майстэрні, куды пераедуць цэлі студыі, раскіданыя цяпер па малых і таксама аджылых сваё будынках.

Рэканструкцыя Нацыянальнай студыі фінансуецца ў рамках Дзяржаўнай інвестыцыйнай праграмы. У бягучым годзе на гэтыя мэты запланавана выдаткаваць каля 161 мільярда рублёў. Агульная ж сума на рэканструкцыю, паводле першапачатковых падлікаў, складае амаль 205 мільярдаў.

— Задача перад будаўнікамі стаіць даволі няпростая, — каменціруе намеснік міністра культуры

краіны Віктар Кураш. — Справа не толькі ў тым, каб узвесці новы корпус і рэканструяваць наяўны за даволі сціслы тэрмін, але і ў тым, каб кінавытворчасць у час рэканструкцыі не перапынялася! Перакананы, «Беларусьфільм» і будаўнікі справяцца з задачай, хоць праблем на гэтым важным аб'екце хапае, у тым ліку — з-за двайнога «старту» будаўніцтва. Сыход замежнага інвестара пакінуў шэраг тэхнічных пытанняў. Напрыклад, інжынерныя сеткі былі спраектаваны пад першапачатковы праект рэканструкцыі, і цяпер даводзіцца ўдакладняць іх схему згодна з актуальным планам. Пакуль канчаткова не вырашана пытанне з тэрмінамі ўзвядзення будынка Тэатра-студыі кінаакцёра. Штодня на будаўніцтве вытворчага корпуса працуе каля сямідзiesiąці рабочых, але гэтага відавочна недастаткова. Будзем дабівацца,

каб праца была больш інтэнсіўнай і ішла ў тры змены, балазе надвор'е цяпер гэта дазваляе...

...Выйшаўшы на двор кінастудыі, заўважылі вялікае старое дрэва, што расце побач са сцяной старога корпуса. Супрацоўнікі «Беларусьфільма», якія суправаджалі журналістаў «К», распавялі, што гэтай асіне — равесніцы старога будынка «Беларусьфільма» — нядоўга стаяць на тэрыторыі студыі: хутка яе месца зоймуць маладыя, здаровыя расліны. Зразумела, нам невядома, хто пасадзіў дрэўца ў далёкім 1960-м: мо нейкі малады будаўнік, а мо і сам класік беларускага кіно Уладзімір Корш-Саблін... Спадзяёмся, што ўзрошчанае на нашай кінастудыі заўжды будзе прыносіць добры ўраджай.

Антон СІДАРЭНКА
Фота Юрыя ІВАНОВА

"Вярнуцца, каб ізноў вярнуцца"

Менавіта так называецца адна з работ заслужанага дзеяча мастацтваў Беларусі, лаўрэата Дзяржаўнай прэміі краіны, прафесара, старшыні Беларускага саюза мастакоў Уладзіміра Савіча. І назва гэта вельмі характэрна для яго творчасці. Паслязайтра, 16 красавіка, творцу спаўняецца 60 гадоў.

У.Савіч. "Анёл".

Месца, дзе сустракаюцца фрагменты памяці і далёкае-блізкае

У.Савіч. "Месца, дзе сустракаюцца легенды".

Разглядаючы даробак мастака, пераконваешся: так, слушна, работа — праграмная. Сыншлося тут і тое, што было ў ранніх, мінулых творах, і думкі, пачуцці, настрой апошніх гадоў. Урэшце, "праграмных" графічных і жывапісных кампазіцый, як і бліскучых кніжных ілюстрацый, у Савіча шмат. Усе яны — своеасабліва "аўтабіяграфія", дзе ён расказвае "пра час і пра сябе", пра свае пачуцці, пра сваю філасофію, пра сваё стаўленне да сівай гісторыі роднай Бацькаўшчыны і яе асэнсаванне з пазіцыі сучаснага мастака, грамадзяніна і патрыёта.

Таму мне здаецца, што ў Савічавых творцы — спакой сярэднявечнага майстра, упэўненага ў сваіх сілах, само рамяство якога дае яму ні з чым не параўнальную асалоду. Ён — выдатны мастак-экспериментатар і адначасова прыхільнік духоўных прынцыпаў класічнага мастацтва. Ён можа красамоўна ілюстраваць беларускія народныя казкі і казкі беларускіх пісьменнікаў і, у той жа час, — свежым поглядам унікаць у трагедыю Вялікай Айчыннай; па-філасофску асэнсоўваць вечныя нашы пытанні: хто мы, адкуль і куды ідзем. Яму ўласцівы зварот у глыбіню стагоддзяў у пошуках нацыянальных каранёў і пры дапамозе складаных метафар, сімвалаў ды алегорый паказ таго, што для яго ёсць "Святло роднага дома" (сам мастак — родам са старажытнай вёскі Хатаевічы, што на Лагойшчыне) і "Разарваныя фрагменты памяці". Ён піша "Месца, дзе сустракаюцца двое вятроў" ды "Кругі магільных абрадаў", "Каўчэг захаваных святаў" і "Старыя сцены як сляды мінулага", "Бела-

рускіх мадоннаў" і "Пачуццёвы досвед", "Лаўцоў сноў" і "Магічныя сны", "Святасць споведзі" і "Далёкае-блізкае". А яшчэ — "У пошуках згубленага часу" і "Памяць сівых курганцоў", "Вяртанне да былой сустрэчы" і восеньскае "Блакiтнае неба" Радзімы...

Я спецыяльна прывёў назвы некаторых твораў Уладзіміра Пятровіча, бо менавіта яны зрабілі яго па-сапраўднаму сучасным мастаком, які, у вобразным сэнсе, не бачыць прынцыповай розніцы паміж жывапісам і традыцыйнай графікай, і таму ягоныя работы — выкананыя ці то акрылавымі фарбамі, ці то ў змяшанай, камбінаванай тэхніцы, ці то з дапамогай тонкіх пругкіх афортных ліній (згадайма памятную серыю 1980-х — "Маці-Бацькаўшчына") або літаграфскага алоўка — ні на чые не падобныя. Я ўжо не кажу пра яго выдатнае веданне народнага мастацтва, фальклору і матэрыяльнай культуры. У свой час ён вывучаў усё гэта багацце разам з Міхасём Раманюком, і менавіта ў вандраваных мастак увабраў на ўсё жыццё нейкую ўнутраную духоўнасць,

У.Савіч. "Без назвы".

ласофскага мыслення. Асабіста мне здаецца, што кансерватызму крытыкаў можна супрацьпаставіць толькі адно: права творцы бачыць і адлюстроўваць свет так, як ён адкрываецца яго ўнутранаму позірку. І ў фокусе гэтага позірку апынаецца праблематыка чалавечага быцця, а ў неспакойных рытмах ды складаных сімвалах твораў Савіча адчуваецца экзістэнцыяльная трывога, ад якой нікуды не дзецца...

Барыс КРЭПАК

Мастыхін

Снежныя зімы апошніх гадоў прымусілі моднікаў і модніц звярнуцца да няхітрай, ды такой цёплай спадчыны, як валёнкі. А ў якасці аб'екта назірання вядучы беларускі дакументаліст Віктар Асюк абраў не тонкую ручную працу ўнікальных майстроў-шавалаў з Дрыбіншчыны, а канвеер Смілавіцкай фабрыкі — адзінай у Еўропе, дзе валёнкі вырабляюць у прамысловых маштабах.

Дасведчаныя людзі сцвярджаюць: валёнкі, зваленыя ўручную, — мяккія, лёгкія, добра захоўваюць цяпло чалавечага цела, да таго ж, яны больш камфортныя за набітыя на жалезных агрэгатах фабрычныя вырабы.

расцягваюць, ізноў прасуюць, і яна паступова атрымлівае добра вядомую форму.

Для аўтарскага погляду Віктара Асюка фабрыка па вытворчасці валёнкаў — аб'ект для эмацыянальна-пачуццёвага вывучэння. Па сукупнасці прыёмаў і кірунку аўтарскага погляду "Цягло" трэба аднесці да такіх жа натуралагічных эксперыментаў дакументаліста, як і ягоная стужка пра салігорскіх калійшчыкаў "Шахта". І там, і тут аўтар адмаўляецца ад няхай абязлічаных, але ўсё ж такі партрэтаў сучаснікаў, спрабуе зафіксаваць цэласна-калектыўнае ў выглядзе бесперапыннага працэсу ці з'явы.

Валёнкі ў дадзеным выпадку — падстава зазірнуць у падзабыты фабрычна-заводскі свет. Але калі ў іншых аўтараў людзі і машыны зліваюцца пад адзінай "судзьльмяметалічнай аб-

Раскадровка

Дотык рукі да... Канвеера

Прадзюсарскі праект "made in Смілавічы"

Кадр з фільма "Цягло".

Ці праўда гэта — застаецца ў карціне "Цягло" нявысветленым. У рабоце Віктара Асюка няма побытавай або тэхнічнай інфармацыі. Як і некаторыя іншыя фільмы дакументаліста, "Цягло" — стужка-"здымак", стужка-адчуванне, якая вяртае нас да першапачатковай сутнасці неігравага кіно як імпрэсіяністычнай рэакцыі.

Цягло ў фільме хаваецца ў вясковых хатах, з труб якіх ідзе дым, у той час як унутры вытворчых памяшканняў яго "выпраменьваюць" толькі людзі, прыстаўленыя да распрацаваных на досвітку заснавання фабрыкі механізмаў. Менавіта да вытворчага працэсу прыкаваны аб'ектыў камеры Анатоля Казазаева. 130 чалавек — увесь калектыў фабрыкі — нібыта раствараецца на фоне гіганцкіх кіпаў ваўнянай сыравіны, якая на вачах гледача перажывае шэраг змен. Воўну мнуць,

алонкай", то ў "Цягле" яны — галоўны складнік фабрычнага канвеера. Такім чынам, "чалавечы" выходзіць на першы план, даказваючы, што без дотыку жывой рукі ніякага цягла не бывае. Падаецца, сканцэнтраваны на машынах, Віктар Асюк прайграе самому сабе, звыкламу канцэнтраванца на людзях. І яшчэ. Фільм не дае адказу на галоўнае пытанне: а дзе ж тое праславае цягло нараджаецца? Магчыма, усё-такі — у хатах, якія стаяць побач з фабрыкай?

...Сыравіна ў Смілавічы трапляе з краін Цэнтральнай Азіі, і прасачыць "шлях цягла" — ад папасаў узбекскіх мержыносаў да футурыстычных вуліц Токія з мясцовымі моднікамі ў беларускіх валёнках — прывабная ідэя для прадзюсара, якому можа быць цікавы буйны міжнародны праект.

Антон СІДАРЭНКА

Камертон

Адданыя мажору

Штогадовы студэнцкія кампазітарскія конкурсы ў Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі сталі традыцыяй. І адначасова — наватарствам! Бо кожны раз творчыя фантазіі ўдзельнікаў скіроўваюцца ў новае рэчышча. Сёлета трэба было — жартваць.

На падрыхтоўку новага твора давалася два месяцы. Але ён павінен быў доўжыцца не больш за дзве хвіліны, а ягоная "смешнасць" — рэалізоўвацца на ўзроўні менавіта музычнай ідэі, а не перформансу. Ініцыятарам праекта выступіла кампазітар Галіна Фарзлава:

— Апошнім часам усё пішуць штосьці мудрагелістае, даволі змрочнае — быццам бы глыбакадумнае. А вы паспрабуйце пажартаваць! Напісаць штосьці

"лёгкае" — ды не наўмысна спрощанае, а, як кажуць, "улётнае" падводле самой музычнай ідэі...

Адгукнуліся сямнаццаць маладых аўтараў. Звярталіся не толькі да фартэпіяна — да флейты, фагота, скрыпкі, баяна, вакала (у вакальным творы — да паэзіі... Максіма Багдановіча). Шукалі інтанацыйныя, тэмбравыя, канструктыўныя "прыколы" — і выканаўцаў, якія данясуць гэты твор да журы (яго ўзначаліў загадчык кафедры кампазіцыі Уладзімір Дарохін) ды ўсіх заікаўленых.

Пераможцам быў прызнаны Вячаслаў Пяцько, які адначасова навучаецца на двух аддзяленнях — як музыкантаў і як кампазітар — у класе Віктара Войціка. Але граматы і прызы (кнігі, ноты, кампакт-дysкі...) атрымалі ўсе. Без жартачак не абыйшлося: адзін з прызоў называўся "За вернасць ля-мінору".

Надзея БУНЦЭВІЧ

Калі мы "вызвалілі" Анатоля Кашапараву па відэасувязі, ён быў за рулём па дарозе з Фларыды ў Маямі. Узгадаць пра тую самую "Песню пра Долю",

Рок-опера ў сінтэзе з цымбаламі

што збірала палачы спорту, і паразважаць пра новую яе версію ён пагадзіўся з ахвотай. А паколькі сувязь мы трымалі праз Інтэрнэт, першае пытанне было наступнае:

— **Відаць, у Інтэрнэце за падзеямі ў беларускай музыцы сочыце?**

— Сапраўды, сачу! Да ўсяго, гляджу ўсе да адной тэлетрансляцыі беларускіх фестываляў: "Славянскага базару ў Віцебску", магілёўскага "Залатога шлягера" ды не толькі.

— **Анатоль Яфімавіч, як успрынялі навіну пра аднаўленне на сцэне "Песні пра Долю"?**

— Аднаўленне толькі вітаю, хаця, прызнаюся, мне даволі цяжка ўявіць рок-оперу з цымбаламі. Тым не менш, сінтэз — цікавы. Гэта з аднаго боку. З

Сярод салістаў цяперашняй "Песні пра Долю" — Ян ЖАНЧАК, які ўжо не ўпершыню ўдзельнічае ў "песняроўскіх" праектах Нацыянальнага акадэмічнага народнага аркестра імя І.Жыновіча.

— Творчасць "Песняроў", — кажа Ян, — для мяне праўдзё родная. Я працаваў у гэтым асяродку — і з Леанідам Барткевічам, і з "Лявонамі", калі яны разам з дачкой Песняра Марынай Мулявінай працягвалі яго традыцыі. Усё, што рабіў Уладзімір Георгіевіч, складае адметны музычны напрамак. А імкненне калектыву да стварэння буйных кампазіцый і нават рок-опер увогуле было сапраўдным прарывам для айчынай культуры.

— **Ці слухалі вы "песняроўскае" выкананне "Песні пра Долю", перш чым пачынаць над ёй працу?**

— Калі мы гэтак жа рыхтавалі "Гусляр", я ўжо даўно быў знаёмы з музычным матэрыялам. А "Песню пра Долю" ведаў хіба "тэарэтычна": маўляў, быў такі твор паводле Янкі Купалы. Запіс пачуў толькі цяпер — далёка не лепшай якасці, зроблены непасрэдна з канцэрта. Форма стачатку падалася незразумелай, і толькі пасля некалькіх праслухоўванняў і, галоўнае, уласнага пранікнення ў задуму ўсё выбудавалася ў завершаную, стройную канцэпцыю.

— **А як вы пачуваеце сябе адразу ў чатырох партыях: Пастушка, Сына, Маладога і Мужыка?**

— Для мяне гэта дзве партыі ці нават адна: Юнак, які пасвіць статак, жоніцца, сталее і становіцца Мужыком. У іх адна доля — мужыцкая. Але і сапраўды, мне даводзіцца спяваць "за дваіх": за Леаніда Барткевіча і Анатоля Кашапараву. Зразумела, паўтараць ранейшы варыянт не мае сэнсу. І не толькі таму, што ў нас дадаецца народны аркестр, а адпаведна — змяняецца стылістыка. Заўсёды хочацца знайсці новае, ды і час ідзе, усё ўспрымаецца інакш. Я не ламаю ўжо складзены канонаў, а проста дадаю яшчэ і сваё адчуванне герояў ды ўсяго твора. Людзей рознага ўзросту і, адпаведна, светаадчування можна перадаць самім голасам: у Юнака павінен быць гэты крыштальны тэмбр, у Мужыка — драй-вавя ноткі. І, вядома ж, у партыі кожнага павінна заставацца імпрывізацыя: мастацтва не можа быць пралічаным "на ўсе сто" — у ім заўсёды ёсць хаця б невялікае "адхіленне" ад зададзенай траекторыі, якое рухаецца натхненнем.

Прэм'ерай адроджанай рок-оперы Уладзіміра Мулявіна "Песня пра Долю" Нацыянальны народны аркестр імя І.Жыновіча працягвае стратэгічны рух у кірунку вяртання твораў нацыянальнага рэпертуару на сцэну. І падыходы да гэтага твора былі даволі доўгімі. У шэрагу канцэртных праграм гучалі фрагменты рок-оперы, пакрысе ўзнаўляліся аранжыроўкі, ішла "прымерка" пад аркестр. Урэшце, сама рэакцыя публікі, у тым ліку на інтэрнэт-форумах, засведчыла цікавасць да "Песні...".

За колькі дзён да дэбютнага паказу аркестравай інтэрпрэтацыі на сцэне Беларускай дзяржаўнай філармоніі карэспандэнты "К" пацікавіліся тонкасцямі адной з вядучых партый рок-оперы — Мужыка — у яе выканаўцаў розных пакаленняў: саліста "залатога" складу "Песняроў", заслужанага артыста Беларусі Анатоля Кашапараву і спевака, кампазітара Яна ЖАНЧАКА.

Другі дубль

"Песні пра Долю"

— **Вы згадалі "песняроўскі" вакал. А якую пароду адносна сваёй партыі вы далі б "спадкаемцу" па ролі — Яну Жанчаку?**

— Яну параў бы як найглыбей вывучыць "песняроўскую" першакрыніцу, увайце самыя ключавыя моманты рок-оперы, магчыма, скантактавацца са мной... А ўсім малядым салістам пажадаў бы не ўнікаць вопыту папярэднікаў на сцэне. Магчыма, я залішне скептычны, але лічу, што сёння на эстрадзе моладзі наогул не стае сцігласці, элементарнай чалавечнасці, дабырыні. Аднойчы выйшці на сцэну — не азначае стаць "зоркай": трэба пятаццаць — дваццаць гадоў адпрацаваць, мець школу, аснову. Нядаўна адшукаў у Інтэрнэце відэазапіс "Спадчыны", які быў зняты ў 1972-м. "Песняры" там вельмі акуратныя, сціплыя. А галасы як гучаць!

— **Якія акцэнтны пры выкананні "Песні пра Долю" рабілі асабіста вы? На што звяртаў увагу Мулявін?**

— **З гуртом "Янкі" вы прайшлі Нацыянальны адборачны тур на Міжнародны конкурс "Новая хваля-2012". Якую песню павезаце на фінальны адбор у Маскву як "хіт сваёй краіны"? Можна, штосьці "песняроўскае"?**

— Гэта будзе "Вераніка" ці "Алеся". Але, шчыра кажучы, я яшчэ не вызначыўся, ці паеду ў Маскву ўвогуле. Прэм'ера "Песні пра Долю" — 19 красавіка. А ў Маскве трэба быць 20-га зранку. Калі паспею — добра. А калі не — нічога страшнага. Наша прэм'ера мне куды больш даражэйшая. І, шырэй, — усё тое, што робіцца ў нацыянальнай культуры.

— **Не плануеце рок-апрацовак народных песень?**

— З гуртом "Янкі" будзем рабіць стылізацыі пад фольк. Народныя ж песні — самадастатковыя. Часцей за ўсё, не патрабуюць ніякай апрацоўкі, ды яшчэ ў іншым стылі. А менавіта такога апошнім часам з'яўляецца ўсё больш. Калі чую, да прыкладу, тую ж "Рэчаньку" ў стылі R'n'B, становіцца неяк не па сабе. Усё, што трэба выказаць у народнай песні, можна і неабходна зрабіць адно голасам: вакальнымі фарбамі ды адценнямі, нават самім тэмбрам. Гэта і ёсць, на маю думку, сучаснае прачытанне. А тыя ж рок-апрацоўкі бываюць на адзін капыл. Пэўна, кожны гістарычны перыяд патрабуе сваёй "музычнай праўды". І сёння надыходзіць той этап, калі трэба больш давяраць народна-песеннай "аўтэнтыцы" ў яе адметным — аўтарскім — данясенні да слухача.

**Занатавала Надзея БУНЦЭВІЧ
Фота Андрэя СПРЫНЧАНА**

— Калі тэматыка рок-оперы — цяжкая доля беларускага мужыка, то філасофскі лейтматыў куды больш шырокі: эпічны роздум пра лёс чалавека ўвогуле. Вось на гэтым і акцэнтавалася ўвага. Праўда, пры здачы твора дзяржаўнай камісіі давялося змяніць фінал, зрабіць яго больш аптымістычным, чым ён ёсць у Янкі Купалы. Класік у "Адвечнай песні" паказу безвыход-

насць, а наша "Песня пра Долю" заканчваецца светлай надзеяй.

— **Анатоль Яфімавіч, ці цяжка было выконваць ваду, адну з самых драматычных у творы, партыю? У "Песняроў" на той час па чатыры канцэрты ў дзень праходзіла...**

— Самае цікавае, што было вельмі лёгка! Да сёння гэтая школа дапамагае. Вось пару месяцаў таму ў Дэнверы зладзіў канцэрт-сустрэчу, дзе выконваў "песняроўскі" рэпертуар. Выступаў ад 20-й вечара да 4-й раніцы з кароткімі перапынкамі...

— **Дарэчы, ведаю, што ў вас ёсць цікавы праект з амерыканскімі рок-музыкантамі, дзе вы выконваеце менавіта рэпертуар "Песняроў"...**

— Сутнасць ідэі — у вяртанні да стыхача тых песень, што выпалі ў свой час з рэпертуару ансамбля. Скажам, "Вуліцы без канца". Ведаеце такую песню з фільма Ігара Дабралюбава? Музыку да яе напісаў Мулявін, а словы — яшчэ адзін артыст ансамбля першага складу Валерыя Яшкін. Карацей, сутнасць задумы — нагадаць публіцы, што былі такія творы, лішні раз назваць імёны аўтараў. Цяпер разам з музыкантамі (а сярод іх, апрача двух амерыканцаў, ёсць яшчэ адзін беларус — піччанін, што прыехаў у ЗША вельмі даўно) раблю новыя аранжыроўкі. Калі ўсё паспеем, хацелася б паказаць праект на "Славянскім базары...". З гэтай нагоды планую ў хуткім часе прыехаць у Беларусь. А пасля мяркую знайсці вакаліста ці вакалістку ды стаць прадзюсарам гэтага калектыву...

**Распытваў Сяргей ТРАФІЛАЎ
На здымку: Анатоль Кашапарав
у рэдакцыі газеты "Культура" ў
лістападзе 2008-га.
Фота Пятра ОВАДА з архіва "К"**

Дэталі па сутнасці: меркаванні Рэканструкцыя. З прыстасаваннем

Пры навінах аб пастаноўцы такіх знакавых твораў з рэпертуару "Песняроў", як купалаўскія "Гусляр" ды "Песня пра Долю", у мяне заўжды ўзнікае пытанне, чаму гэтыя музычныя спектаклі (а разам з імі — і філарманічныя пастаноўкі паводле Багдановіча) не могуць знайсці сталае месца ў рэпертуары самой Філармоніі ці на тэатральнай сцэне?

Не для аднаго ж паказу, па ідэі, павінна рабіцца падобная маштабная, лічы, "рэканструкцыя з прыстасаваннем" пад сучасныя галасы і глядача? Але пасля аншлагавай прэм'еры пра твор... забываюць на наступныя п гадоў... Між тым, афішы музычных тэатраў і філармоній у сталіцы і абласцях зусім не багатыя на сучасныя беларускія назвы. А больш дакладным будзе сказаць: яны іх фактычна не маюць. Тым больш — у жанры рок-оперы, як "Песня пра Долю", ці рок-сімфоніі, як "Гусляр". Дык чаму б не прадставіць глядачу магчымасць пабачыць пастаноўку зноў? Бо важкая ў гэтым сэнсе рыса твораў Уладзіміра Мулявіна і Ігара Лучанка — патэнцыйная вядомасць для публікі: хтосьці чытаў паэмы, а хтосьці бачыў яшчэ і "песняроўскія" версіі.

Так, няпроста сабраць салістаў, аркестр у адным месцы з пэўнай рэгулярнасцю. Аднак, па-першае, ведаючы графік спектакляў на пару месяцаў наперад і яны могуць спланаваць свой час, а па-другое, чаму б не падумаць пра другі састаў вядучых салістаў, як гэта робіцца на ўсе буйныя спектаклі ў тэатрах? А глядач, упэўнены, прагаласуе набыццём білета за такую ініцыятыву. Тым больш, першакрыніцы пастановак — "Адвечная песня" і "Курган" Янкі Купалы — творы праграмныя, таму праз колькі паказаў абавязкова дададуцца і школьнікі з настаўнікамі. І форма прачытання класікі — рок-опера — прагучыць для іх арыгінальна. Прынамсі, на памяці моладзі падобных эксперыментаў, на жаль, фактычна не здзяйснялася...

Аднаразовая рок-опера?

Тэатральных пляцовак у Мінску, у параўнанні з абласнымі цэнтрамі, шмат. У параўнанні ж з заходнеўрапейскімі гарадамі ўсё наадварот. А галоўнае — няма эксперыментальнай сцэны. Таму самыя цікавыя, нешараговыя, творчыя праекты застаюцца ў адзіным выкананні — без паўтараў. Не практыкуецца ў нас і такая вядома ў свеце тэатральная мадэль, як японская. Там музычная прэм'ера, пракатваецца некалькі разоў запар, усе паказы здымаюцца-запісваюцца, і на іх аснове выпускаецца кампакт-дыск і DVD-версія. Спектакль можа аднавіцца толькі тады, калі ўвесь тыраж відэазапісаў распрадаецца, а публіка ўсё яшчэ не страціла цікавасці. Такое вось спалучэнне грашованага пытання з творчым.

У нас жа гэтае яднанне пакуль не такое гарманічнае. Пастаноўкі "на публіку" арыентуюцца на адпаведныя густы і запатрабаванасць. Праекты "нацыянальнага значэння", як тыя ж "Гусляр", "Песня пра Долю", а таксама "Апокрыф" Ларысы Сімаковіч паводле Максіма Багдановіча, ажыццёўленыя Нацыянальным акадэмічным народным аркестрам імя І.Жыновіча, фінансуюцца з дапамогай фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы культуры і мастацтва і са сродкаў Міністэрства культуры краіны. Іх далейшы пракат, як ні дзіўна, звязаны з яшчэ большымі выдаткамі: на арэнду залы (пагадзіцеся, філарманічная зусім не прыдатная для тэатральных пастановак, у ёй нават святло цяжка ўсталяваць), на перавоз інструментаў аркестра (цымбалы, прабачне, у руках праз увесь горад не пацягнеш, як тую скрыпку). З гастроллямі яшчэ складаней, бо тут выдаткі падскокваюць у разы. Так што выйсця пакуль — няма. А так хацелася б! Можна, справа сапраўды ў адкрыцці эксперыментальнай універсальнай сцэны? Не надта вялікай па памерах, але абсталяванай, прыдатнай і для музычных пастановак розных жанраў.

Н.Б.

Культура і інвестар: грані сацыяльнага партнёрства

Начальнік аддзела культуры Бераставіцкага райвыканкама Віталь Ляховіч скончыў у свой час не толькі Акадэмію кіравання пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь, але і прыватны інстытут прадпрымальніцкай дзейнасці. Менавіта такой "гасразліковай спецыялізацыі" і не стае, на мой погляд, многім нашым аддзелаўскім кіраўнікам. Хтосьці запярэчыць, што духоўнасць на першым месцы павінна быць. Але ж рэальнае з жаданым пакуль ніяк не супадае (пра гэта — гаворка ці не ў кожным раздзеле артыкула)...

І калі працягваем разважаць пра абавязковасць пошуку рэсурсаў для ўмацавання рэгіянальнай культуры, дык час, напэўна, і акцэнтны правільна расставіць. Мы ладзім аддзелаўскую дзейнасць выключна на камерцыйным грунце? Або пераадрасоўваем вырашэнне шматлікіх фандрайзінгавых праблем на самага рознага роду апякунскія саветы, якія ў большасці выпадкаў яшчэ не здолелі стаць на раённым узроўні сапраўды эфектыўнымі? Пагадзіцеся, цяжка застацца "духоўнікам" пры гадавым плане платных паслуг, скажам, у 300 мільёнаў рублёў на аддзел, калі штодня думаць даводзіцца не пра якасць, а пра "пагонны метр" мерапрыемства. І як паспадзявацца пры гэтым на апякунскі савет, калі патэнцыйных спонсараў у яго склад трэба літаральна зацягваць, альбо іх у межах раёна... проста няма?

Аналагічныя высновы ды пытанні турбуць цяпер не толькі Віталю Ляховіча, але і яго шматлікіх неабыхавых калег па ўсёй рэспубліцы. Неаспрэчна, што "залатая сярэдзіна" сапраўды эфектыўных сацыяльных партнёрскіх стасункаў у сферы культуры застаецца яшчэ досыць неакрэсленай. Гэткім жа неаспрэчным, дарэчы, з'яўляецца і тое, што ў пошуках оптымуму ніхто збоку не дапаможа. Карацей, працягваем адшукваць ісціну ўсёй зацікаўленай грамадой. Бераставіцкая камандзіроўка — яшчэ адзін маленькі крок у гэтых пошуках...

Патрэба, а не абавязак

Леташні план пазабюджэтнай дзейнасці аддзела культуры Бераставіцкага райвыканкама склаў 150 мільёнаў рублёў. Так, гэта не 300 мільёнаў, але толькі з той прычыны, што раён — самы маленькі на Гродзеншчыне. Тут усяго 17 клубаў, 19 бібліятэк, Дом рамёстваў і ДШМ з двума філіяламі... Тым не менш, аддзел з усімі мінулагаднімі планами справіўся бліскава. Але ж пазабюджэтны "капітал" не вырашыў непазбежных для ўстаноў культуры праблем, сярод якіх — састарэлыя гукаўзмацняльная апаратура і клубная ды бібліятэчная мэбля.

Пры сённяшнім становішчы спраў, перакананы начальнік аддзела культуры Бераставіцкага райвыканкама, выжыць толькі за кошт платных паслуг проста немагчыма. А сацыяльнае партнёрства — абмежаванае, бо ў Вялікай Бераставіцы і яе ваколках — ніводнага (!) прадпрыемства, адно толькі дзевяць СВК. Менавіта яны ў свой час і сталі цэнтрамі буйнога аграгарадоцкага будаўніцтва ў дзевяці вёсках раёна.

Усе сельскія гаспадаркі, па словах намесніка старшыні райвыканкама па сацыяльных пытаннях Сяргея Чыкуна, — прыбытковыя, таму яны для сельскіх устаноў — адзіныя, але самыя рэальныя інвестары. Зразумела, што пры такой спонсарскай "бесканкурэнтнасці" грашовыя ўліванні ад СВК сілкуюць найперш ахову здароўя, адукацыю і толькі потым, па славытым астаткавым прынцыпе, — сельскую культуру, ды і не толькі сельскую (кааператывы "на паях" набывалі і музычныя інструменты для ўзорнага духавога аркестра Бераставіцкай ДШМ).

Дык што ж у перспектыве? "Працяг шчыльнага ўзаемадзеяння з уладамі", — перакананы Віталь Ляховіч. І такая палітыка, як паказвае журналісцкая практыка, — цалкам абгрунтаваная: калі паміж начальнікам аддзела культуры і старшынёй райвыканкама — узаемаразуменне, ды і культура ў раёне выглядае самадастатковай сферай выніковай дзейнасці (прыклад: Іўеўшчына, дзе кіраўнік раёна "выпраменьвае" не менш творчага крэатыву, чым начальнік аддзела культуры). Прыклады ж аналагічнага бераставіцкага ўзаемадзеяння я прывяду крыху ніжэй. А зараз — пра "сельскагаспадарчае" спонсарства, якое, дарэчы, у той або іншай ступені прысутнічае ў кожным раёне Беларусі...

Намеснік старшыні Бераставіцкага райвыканкама Сяргей Чыкун дадае, што сельскія спонсары ў сацыяльным партнёрстве з культурай павінны кіравацца не абавязкам, а жыццёвай патрэбай. Словам, безумоўна, слушныя: калі дбаеш пра будучыню — на культуру не забудзешся... Але да месца прыгадаць і не менш слушную рэпліку начальніка аддзела культуры

Музей вавёркі — толькі адна з вялікіх мэт Вялікай Бераставіцы

Гасразлік творчасці ці "пагонны метр" фармалізму?

Віталю Ляховіча нахонт таго, што ўсім нам на сёння бракуе ўзаемадзеяння, так бы мовіць, міжведамаснага. Не ўсё пакуль наладжана як мае быць у ланцужках "культура — турызм", "мецэнацтва — культура", "культура — творчае праектаванне"... Па словах мясцовых работнікаў клубаў і бібліятэк, няма ва ўстановах сельскай гаспадаркі артыкула выдаткаў "на культуру", таму і спонсарства — эгіздычнае, таму і астаткавы прынцып фінансавання застаецца пакуль непарушным. Аднак начальнік аддзела культуры са сваёй камандай не збіраецца выглядаць гэтак нахлебнікам, які ў чаканні больш спрыяльнага заканадаўчага надвор'я сядзіць на прызьбе без спраў...

Суполка "трансгранічнай"

Ад Вялікай Бераставіцы да польскага Беластока — некалькі дзясяткаў кіламетраў. У гэтым — галоўная адметнасць мясцовай геапалітыкі. І менавіта яе імкнецца выкарыстаць Віталь Ляховіч, каб надаць аддзелу пэўнай эканамічнай самастойнасці. Маўляў, пры адсутнасці буйнога прыватнага бізнесу ў раёне не зашкодзіць і ўласную гасразліковую ініцыятыву працягваць. Адна з такіх ініцыятыв — праект удасканалення РДК у рамках трансгранічнага супрацоўніцтва Польшчы, Беларусі, Украіны.

Справа ў тым, тлумачыць сітуацыю дырэктар Бераставіцкага РДК Юрый Заяц, што ў раёне — дзесяць народных і ўзорных самадзейных калектываў, майстэрства якіх карыстаецца нязменным пошптам у Еўропе. Доказам таму — "аншлагавы" ўдзел берас-

Галерэя спонсараў ад "К"

Выгоды фундатарства

У аграгарадку "Алекшыцы" — чарговая журналісцкая ўдача. Застаюцца на месцы намесніка старшыні СВК "Алекшыцы" па ідэалагічнай рабоце Ганну Міхаленку — маму спевака Арцёма Міхаленкі з вядомага нашага гурта "3+2", які выступаў пару гадоў таму на "Еўрабачанні"... Цяпер стала зразумела, адкуль у Арцёма і голас, і талент: ад мамы.

Ганна Іосіфаўна — яшчэ тая п'явуня: без яе ніводны канцэрт у аграгарадку не абходзіцца. І як тут не ўгадаць словы намесніка старшыні райвыканкама пра тое, што спонсарам не па службовым абавязку становяцца, а па патрэбе душы... Ганна Міхаленка для мясцовага Цэнтральнага дома культуры — менавіта такі спонсар.

— Ганна Іосіфаўна, як у Арцёма справы?

— Выступае і завочна вучыцца ва Універсітэце культуры і мастацтваў. Я пастаянна яму кажу: твая будучыня ад цябе залежыць... Званне артыста адзін раз "даюць", а пацвярджаць яго трэба ўсё жыццё.

— У Алекшыцах — шмат артыстаў, пакуль — самадзейных... Што для іх ваш СВК канкрэтнага робіць?

— Будынак ЦДК — на балансе нашай гаспадаркі, таму ўсе касметычныя рамонтны ладзім толькі за свой кошт.

Намеснік старшыні СВК "Алекшыцы" па ідэалагічнай рабоце Ганна Міхаленка.

— Гэтак жа, ведаю, падтрымліваеце школу, бальніцу, дзіцячы садок... Шчыльнае партнёрства не абцяжарвае магчымасці СВК?

— Наадварот: такое сяброўства нам вялікія выгоды прыносіць. Мы імкнёмся, каб вясцоўцы нас любілі. Любяць — значыць, паважаюць, паважаюць — значыць, працуюць ад душы... Сутнасць дзяржаўнай ідэалогіі, я пераканана, — у паважным стаўленні да людзей.

Натуральна, не ў кожнага кіраўніка жывуць у сям'і спеўныя традыцыі, не кожны пачувае сябе родным, скажам, і ў дзіцячым садку, і на клубнай сцэне. А шкада. Сабраць бы ўсіх такіх з рэспублікі — ды ў зводны хор да Ганны Міхаленкі. Глядзіш — і паболела б фундатараў, і не па абавязку, а па пакліканні...

Будынак былога касцёла Візітацыі Найсвяцейшай Дзевы Марыі — дамінанта раённага і перспектывнага інвестпраекта (на першым плане).

тавіцкіх артыстаў у леташнім Гданьскім міжнародным эканамічным форуме. Таму замежнікі гатовы выдаткаваць беларускім партнёрам ледзь не 200 тысяч еўра на рамонт сцэнічнай пляцоўкі і "насьмэнне" яе самай сучаснай апаратурай. Праект — міжраённы. Як распавядае Віталь Ляховіч, "у долю" да іх падключыўся і не менш прадстаўнічы ў плане ўнікальнай самадзейнасці суседні Свіслацкі раён. Калі сумесны творчы праект будзе рэалізаваны, новая глядзельная зала з'явіцца і ў гэтым раённым цэнтры.

А вось з экспертам мясцовага мастацтва, па словах начальніка аддзела культуры, справа абстаіць крыху цяжэй: праблема з аператыўным атрыманнем шэнгенскай візы стала проста хранічнай. Як і кансервацыя будынка касцёла Візітацыі Найсвяцейшай Дзевы Марыі, які, хоць і напярэднява ўпрыгожвае гістарычны цэнтр мястэчка... У гэтым выпадку выкажу здагадку, што будучыя раённыя мецэнаты, відаць, сёння яшчэ і Бераставіцкай ДШМ не паспелі скончыць...

А пры касцёле, дарэчы, на пачатку 1800-х дзейнічала парафіяльная школа — першая на Гродзеншчыне. Менавіта тут, свярджваюць мясцовыя краязнаўцы, у 1862-м паплечнікі Кастуся Каліноўскага — Ражанскі і Казлоўскі — выдавалі ставутую "Мужыцкую праўду"... Гэты факт зафіксаваны на мемарыяльнай дошцы, уладкаванай ля касцёла. Брэнд? Самы сапраўдны! І раённыя работнікі культуры пачынаюць пакрысе яго "раскрутваць" — і для турысцкай прывабнасці, і для таго, каб ва ўласным развіцці не толькі на райбюджэт спадзявацца.

Партнёры не "з вуліцы"

Так, раённы і абласны бюджэты — не "дойныя каровы". Але "лакавае цялятка двух матак се". Прадпрымальніцтва аддзела — не камерцыйнае, а, так бы мовіць, патрыятычнае: край увазіць, і толькі потым атрымаць ад гэтага дывідэнды — і маральныя, і матэрыяльныя. Але галоўны прынцып любога прадпрымальніка, не стамляецца даводзіць Віталь Ляховіч, ва ўсе часы застаецца нязменным: каб што-сьці ўзяць, неабходна нешта ўкладзіць. І каб не дапамога раёна і вобласці, дык укладваць было б няма чаго... Так, дзейнымі спонсарамі для мясцовай культуры з'яўляюцца не толькі сельгасвытворчыя кааператывы, але і райвыканкам з аблвыканкамам. І гэта прытым, што саліднымі планавымі грашовымі ўліваннямі з раённага ды абласнога бюджэту пахваліцца можа далёка не кожны аддзел культуры Беларусі. У чым сакрэт інвестыцыйнай прывабнасці Бераставіцкага краю? Усё на паверхні: у актыўнай дзейнай пазіцыі мясцовых работнікаў культуры.

"Дай мільён! Дай мільён!"

Памятаеце, як у бесмяротным рамане Ільфа і Пятрова Панікоўскі палухаў Карэйку бясконцымі воклічамі "Дай мільён!?" Даруйце, але менавіта такі падыход да вырашэння фандрайзінгавых пытанняў уласцівы не аднаму дзясятку аддзелаў культуры нашай Беларусі: "Дык чаму ў вас цікавых творчых праектаў няма?" — "А хто ж нам іх прафінансуе?" Ад такіх дыялогаў, паверце, сумна становіцца. А ў большасці тых раёнаў і апякунскія саветы пры аддзелах культуры дзейнічаюць. Не, выбачайце, не дзейнічаюць, а — проста існуюць, дзеля таго, каб "зверху" не чапалі, каб нічо не перашкаджаў мільёнаў чакаць...

Так, у Бераставіцкім раёне апякунскага савета ўвогуле няма. Але, самае галоўнае, цікавых спраў і памкненняў шмат... Дырэктар Бераставіцкай ЦБС Таццяна Марцішэвіч за якія паўгадзіны давяла мне, што і без выпрошвання мільёнаў можна абысціся, а цікавы бібліятэчны праект магчыма і без асаблівых укладанняў рэалізаваць.

ятэк. І пастаянную дапамогу ў гэтым аказваюць сельскім бібліятэкарам дзевяць сельгасвытворчых кааператываў. Хто можа гэтым пахваліцца ў іншых раёнах краіны?

Не спонсарам адзіным?

І зноў — пра гэтую фінансавую самастойнасць аддзела культуры. Пры ім які ўжо год не без поспеху дзейнічае гаспадарчая група. Вынікі яе працы вельмі задаволены, да прыкладу, дырэктар Конюхаўскага СДК Алег Зайцаў. І ў клубнай установе, і ў бібліятэцы аддзел зрабіў грунтоўны і якасны рамонт за 14,5 мільёна пазабюджэтных рублёў. Эканомія бюджэтных сродкаў — відавочная... Але такі "гасразлік" творчай ініцыятывы ў маштабах рэспублікі — эпізядычны ды заахочваецца толькі ростам уласнага прафесійнага гонару асобна ўзятага аддзелаўскага начальніка...

І гэта цудоўна, што для ансамбля "Верацейцы" з ЦДК аграгарадка "Стары Дворак" мясцовы СВК прыдбаў сярэньчыя строі за 10 мільёнаў рублёў. Але такой дапамогі ў маштабах раёна — недастаткова. Той жа ўзорны духавы аркестр Бераставіцкай ДШМ хоць і забяспечаны са стонсарскай падачы цудоўнымі інструментамі, але ж — толькі на траціну ад патрэбнага... І справа не ў тым, каб просьба культработніка "Дай мільён!" не заставалася без неадкладнага рэагавання. Наадварот! Па цвёрдым перакананні начальніка аддзела культуры Бераставіцкага райвыканкама Віталія Ляховіча, каб жыць "не спонсарам адзіным", неабходны неадкладны перагляд і "тэхналогіі" складання плана аказання платных паслуг, і парадку далейшага выкарыстання заробленага пазабюджэтнага "капіталу"... І неаднойчы за гэтую камандзіроўку ад работнікаў клубаў ды бібліятэк гучала думка, што пошук інвестараў — справа агульная, і для аддзелаў культуры найпершымі саюзнікамі тут павінны актыўна выступаць эканамічны аддзелы рай- і аблвыканкамаў. Прапанова,

Хойніччына: каштоўнасці Палесся

Як вадзіць русалку?

Семінар культработнікаў Хойніцкага раёна "Духовны патэцыял традыцыйнай народнай культуры" ініцыявалі Гомельскі абласны цэнтр народнай творчасці, аддзел культуры Хойніцкага райвыканкама, раённы арганізацыйна-метадычны цэнтр.

Цікаваць выклікалі фрагменты фільмаў, прысвечаных святам "Юраўскі карагод" і "Ваджэнне і пахаванне страцы" вёсак Пагост Жыткавіцкага і Казакія Балуны Веткаўскага раёнаў. Гэтыя абрады першымі ў рэспубліцы атрымалі статус нематэрыяльнай гісторыка-культурнай каштоўнасці.

Удзельнікі семінара не толькі пачулі пра каляндарна-земляробчыя святы ды абрады сваёй малой радзімы, якія яны запісалі ў пяць гадоў ад вясковых носьбітаў фальклору, але і ўбачылі відэафільм аб

старажытным абрадзе "Ваджэнне русалкі" вёскі Вялікі Бор Хойніцкага раёна. Абрад гэты — адна з самых цудоўных і паэтычных старонак беларускага народнага календара. Вялікаборцы праводзяць яго ўжо цягам шаснаццаці гадоў, і гэтымі чыннымі рытуаламі сваёй вёскі. І таму "Ваджэнне русалкі" сёлета мае ўсе шанцы атрымаць статус нематэрыяльнай каштоўнасці...

Прайшоў і сярэньчы прагляд народных святаў ды абрадаў раёна.

Вельмі карыснай для культработнікаў аказалася экскурсія па музеі, пад час якой удзельнікі семінара наведалі экспазіцыю "Ручнік у святых і абрадах беларуса". На выстаўцы клубных устаноў раёна "Цуды палескай зямлі" адбылася дэгустацыя беларускіх прысмакаў.

Людміла МЕЛЬНИКАВА, вядучы метадыст па народных традыцыях і абрадах Гомельскага АЦНТ

Віцебшчына: лёсы ў культуры

Гаспадыня "Маладзіка"

Калісьці Марыя Гулідава ўзначальвала камсамольскую арганізацыю саўгаса "Рудакова" Віцебскага раёна, дзе забылі самадзейнасць і спорт. Арганізацыя стала адной з лепшых на Віцебшчыне.

Марыя Гулідава з сынам і ўнучкай.

Арганізацыйны талент, высокая адказнасць, умненне даводзіць справу да канца — усе гэтыя рысы і вьзначаюць творчы характар Марыі Іванаўны. З цягам часу Гулідава стала кіраваць аддзелам культуры Віцебскага райвыканкама. Яе заслуга ў тым, што ў вобласці з'явіліся першая сельская карцінная галерэя, клуб "Твой сын, зямля", дзе кіраўнікі гаспадарак ладзілі самыя розныя дыскусіі.

Потым Марыя Іванаўна ўзначаліла выставачную залу абласной арганізацыі Беларускага саюза мастакоў. Жывапісцы і па сёння згадваюць цікаваць ды шматстайнасць тагачасных выставак. Гулідава стаяла ля вытокаў стварэння першай у рэспубліцы прыватнай дабрачыннай установы дзіцячай мастацкай творчасці. У "Маладзіку" бясплатна навучалася 270 адораных дзяцей з малазабяспечаных сем'яў Віцебска. Праз

час ён стаў структурнай часткай аддзела культуры Віцебскага гарвыканкама. Тут па-ранейшаму выкладаюць музыку, выйяўленчае і тэатральнае мастацтва...

Марыя Іванаўна цяпер працуе метадыстам, усе сілы аддае "Маладзіку", штомесяц ладзіць выстаўкі прафесійных і юных мастакоў... Ёйны сын Руслан — падпалкоўнік МНС. Яго дачка Марына працягвае справу бабулі: вучыцца на харэаграфічным аддзяленні Віцебскага дзяржаўнага каледжа культуры і мастацтваў.

Мы сардэчна віншваем Марыю Іванаўну Гулідаву з 65-годдзем, жадаем ёй моцнага здароўя, аптымізму і новых добрых спраў на радасць людзям!

Галіна КЛЕСАВА, заслужаны работнік культуры Беларусі, старшыня Віцебскага абласнога савета ветэранаў работнікаў культуры

Амфітэатр, узведзены ў райцэнтры за сродкі мясцовага бюджэту.

Летась яны пераканалі кіраўніцтва раёна, што паездка мясцовай самадзейнасці ў польскі Гданьск — не проста замежныя гастролі, а крок да станаўлення доўгатэрміновага міждзяржаўнага творчага супрацоўніцтва. Старшыня райвыканкама Антон Кулісевіч выдаткаваў на замежную прэзентацыю 6 мільёнаў рублёў. Неўзабаве пры мясцовай ЦБС адбудзецца абласны семінар і таксама з удзелам замежных калег. На далейшае добраўпарадкаванне бібліятэкі раён накіраваў 20 мільёнаў рублёў. Менавіта ў выніку таго ўзаемамарумення тры гады таму ў райцэнтравым парку паўстаў амфітэатр на 700 месцаў. Каштаваў ён паўмільярд рублёў, а на сёння стаў адным са знакавых культурных цэнтраў Бераставіцкага раёна. Менавіта тут з вясны па восень, кожную нядзелю, ладзяцца выступленні мясцовых калектываў. Канцэрты — платныя. І ў гэтым таксама красамоўна выяўляецца палітыка ўлад па мэтанакіраванай і ўсебаковай падтрымцы рэгіянальнай культуры.

Наступная ініцыятыва мясцовых работнікаў культуры — стварэнне неардынарнага музея ў падтрыманна не толькі раённымі, але і абласнымі ўладамі. Арыгінальнасць будучай установы тлумачыць дырэктар райметацэнтра Алена Місюля: "На гербе Бераставіцы — вавёрка. Вось і вырашылі ўвасобіць гэты сімвал ў музейнай экспазіцыі. Натуральна, выстаўка не будзе насіць заалагічны характар (хоць "гаспадыняй" музея будзе менавіта жывая вавёрка!); па-стараемся красамоўна распавесці наведвальнікам і пра мясцовую гісторыю, і пра нашу непаўторную культуру..." Будзем спадзявацца, у Вялікай Бераставіцы неўзабаве з'явіцца сапраўды арыгінальны "незафармалізаваны" і інтэрактыўны музей...

Упраўленне культуры Гродзенскага аблвыканкама выдаткавала на ўзвядзенне музейнага будынка па арыгінальным праекце 660 мільёнаў рублёў.

Дырэктар РМЦНТ Алена Місюля ля Старадварэцкага цэнтральнага дома культуры.

Ды так, што прывабнасцю культурнай установы для ўласнага развіцця, а значыць — рэнаме, любы інвестар зацікавіцца. А што? Таксама пазіцыя!

А праекты — наступныя: "Страчаная спадчына" і "Бераставіца мінулых гадоў". У выніку сабраны ўнікальныя фотаздымкі і кнігі. Але адметны ацэнт рэалізаваных праектаў у тым, што па ініцыятыве дырэктара ЦБС у працы прымалі ўдзел не толькі бібліятэкары, але і мастак-афарміцель ЦБС Мікалай Жлабовіч — чалавек таленавіты і неўтаймоўны ў творчасці. Гэта ён стварыў ледзь не ў кожнай бібліятэчнай установе раёна галерэй знакамітых землякоў ды гістарычных асоб, якія мелі дачыненне да гэтага памежнага краю. Надзвычай цікавымі падаюцца і ягоньня графічныя аркушы, прысвечаныя, на жаль, страчанай ужо архітэктурнай спадчыне Бераставіцкага раёна... Таму і не дзіва, што любую экскурсію па райцэнтры госці пачынаюць менавіта з райбібліятэкі.

І апошні "бібліятэчны" нюанс. На папаўненне кніжных фондаў у раёне ідзе больш за 15 працэнтаў сродкаў, прызначаных на ўтрыманне біблі-

па-мойму, — выключна слушная. І да ўдзелу ў наступнай он-лайн-канферэнцыі нашага Інфацэнтра, прысвечанай інвестыцыйнай і пазабюджэтнай дзейнасці рэгіянальнай культуры, мы, апроч клубнікаў і бібліятэкараў, запрасім і эканамістаў раённых аддзелаў ды абласных упраўленняў культуры.

Так, словазлучэнне "самаакупнасць рэгіянальнай культуры" выглядае пакуль гэтакім жа "натуральным", як і словазлучэнне "гарачы снег"... І пастяховае выкананне плана па аказанні культурных платных паслуг — не паназра ад усіх бед, бо выкананне яго апошнім часам вымагае не толькі не малых маральных, але і гэтых жа фізічных высілкаў. Працаваць на знос, на мой погляд, эканамічна нявыгадна. І калі праца работніка культуры не дадае радасці ні яму, ні людзям, выніковасць любога мерапрыемства будзе вымярацца не аглядальнікамі, а "пагоннымі метрамі" сухіх справаздач.

Яўген РАГІН, наш спецыяльны карэспандэнт Мінск — Бераставіцкі раён — Мінск Фота аўтара

Каб патушыць пажар...

Паводле статыстыкі, у дзевяці з дзесяці выпадкаў прычынамі лясных пажараў з'яўляюцца пакінутыя незатушаныя вогнішчы і кінутыя запалкі.

У пажаранебяспечны перыяд нельга выязджаць у лес на аўтамабілях, а таксама не трэба пакідаць у лясным масіве бутэлькі або аскепі шкла, што, факусіруючы промні, могуць запаліць сухую траву.

У адпаведнасці з Кодэксам Рэспублікі Беларусь аб адміністрацыйных правапарушэннях, прадутледжана адказнасць за парушэнні патрабаванняў правілаў пажарнай бяспекі ў лясках і на тарфяніках, выпальванне сухой расліннасці, распальванне кастроў у забароненых месцах. За гэта можа быць вынесена папярэджанне або накладзены штраф у памеры ад 25 да 50 базавых велічынь.

Таму не трэба разводзіць вогнішча без асаблівай патрэбы, асабліва — на лесасеках, тарфяніках, сухой траве і моху. Варта распальваць агонь толькі ў вызначаных месцах. А пакідаючы месца адпачынку, трэба заліць вогнішча вадай або прысыпаць зямлёй. Памятайце, што ў сухое, вет-

ранае надвор'е забараняецца не толькі разводзіць вогнішчы, але і наведваць лясныя масівы.

Калі вы ўбачылі лясны пажар, дык можна паспрабаваць патушыць яго сваімі сіламі. Для гэтага дастаткова пучка галін даўжынёй 1,5 — 2 метры. Наносыце удары па кромцы агню збоку ў кірунку ачага пажару і збівайце асноўнае полымія. Калі ёсць лапата, дык уздоўж кромкі агню выкапайце ямку, глебу з якіх кідайце ў ніжнюю частку полымія. Спачатку збіце агонь, а потым, спыніўшы полымія, на кромку зноў насыпце зямлю палоскай вышыняй у 6 — 8 сантыметраў і шырынёй 0,5 метра.

Распаўсюджанне ляснога пажару можна таксама затрымаць, калі зграбаць са шляху, у кірунку якога рухаецца агонь, усе гаручыя матэрыялы. Шырыня ачышчанай паласы павінна быць не менш чым 0,5 метра. Пры наяўнасці побач з месцам пажару вадаёма тушыце агонь вадай. Калі ж патушыць вогнішча самастойна не ўдасца, дык неадкладна званіце па тэлефоне 101.

Таццяна БЫЧАНOK, спецыяліст групы прапаганды і навучання Савецкага РАНС г. Мінска

Як мы ўжо распавядалі, у студзені адзначалася 130-годдзе з дня нараджэння архітэктара Іосіфа Лангбарда. У Нацыянальным мастацкім музеі да гэтай даты пазачора адкрылася адмысловая выстаўка. Для шырокай грамадскасці і спецыялістаў яна цікавая найперш тым, што рэпрэзентуе славітага архітэктара ў малавядомай іпастасі — як мастака. Жывапісныя ды графічныя творы, а таксама асабістыя рэчы мэтра прадставілі ягоныя пецярбургскія сваякі, родзічы жонкі, Святлана і Канстанцін Сакаловы. А праекты, якія адносяцца да часу, калі Лангбард жыў і працаваў у горадзе на Няве, — Дзяржаўны музей гісторыі Санкт-Пецярбурга.

валюцыйнай" дзеі — сёння мы назвалі б гэта мультымедычным комплексам. Але ў часе ўзвядзення гмаху адбылася змена культурных прыярытэтаў дзяржавы. На змену рэвалюцыйнай рамантыцы прыйшла дысцыпліна. Таксама рэвалюцыйная. І як вынік — праектная дзейнасць, яшчэ ўчора разняволеная і арыентаваная на творчы эксперымент, аказалася ўціснутай у зноў створаныя і афіцыйна зацверджаныя каноны. Будынак Оперы прыйшлося перапланіроўваць ужо ў часе будаўніцтва. "Рэзак" даводзілася "пажывому". Сярод архітэктараў дагтуль ходзіць пагалоска, нібыта пераробка Опернага пад зацверджаны стандарт выклікала ў Лангбарда такія крыўду і роспач, што ён амаль узненавідзеў будынак. Калі пасля вайны яму паведамілі, што ў разбураным Мінску Опера засталася цэлай, Лангбард, паводле адной вер-

"Стаянкі" артэфактаў

Новым даследаванням мінуўшчыны нашага краю прысвечана навуковая канферэнцыя "Археалогія, этнаграфія, гісторыя Магілёўшчыны і Верхняга Падняпроўя", што адбудзецца напрыканцы мая ў Магілёўскім абласным краязнаўчым музеі імя Еўдакіма Рамава.

крыцці супрацоўнікаў Магілёўскага абласнога краязнаўчага музея.

Ці не самымі цікавымі, думецца, стануць навуковыя выступленні, прысвечаныя археалогіі Магілёўшчыны. І абласному краязнаўчаму музею ў гэтай сферы ёсць чым пахваліцца. Мяркуюце самі: на сённяшні дзень археалагічная калекцыя ўстановы налічвае больш за 26 тысяч адзінак захоўвання асноўнага фонду. Яно і не дзіва: на тэрыторыі Магілёўскай вобласці вядома больш за дзве тысячы помнікаў археалогіі: гэта стаянкі каменнага і бронзавога вякоў, умацаваныя гарадзішчы і адкрытыя паселішчы эпохі жалеза ды Сярэднявечча, старажытныя горады і замчышчы, грунтавыя могілкі і курганы. Асобны экспазіцыйны комплекс прысвечаны гарадзішчу Нікадзімава, што існавала на тэрыторыі сучаснага Горацкага раёна ў глыбокай старажытнасці.

К.А.

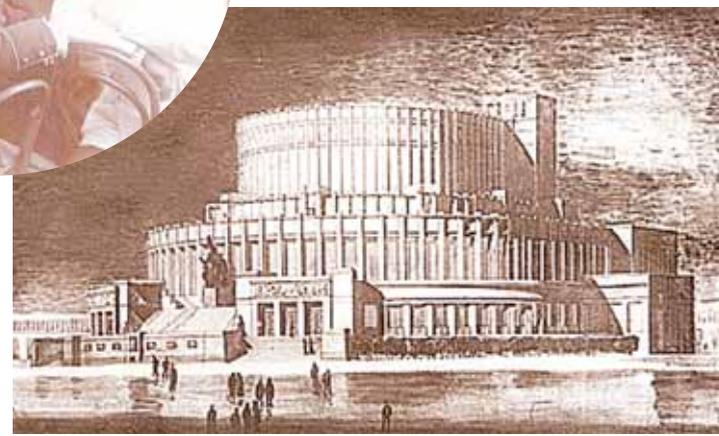
Наша ар дэко

Наогул, архітэктар у плане ўплыву на аўдыторыю мае перавагу перад мастаком-станкавістам. Бо яго твор, калі гэта рэалізаваны праект, — заўжды навідавоку, а каб пабачыць жывапіс ці графіку, трэба і час знайсці, і музей наведаць. Але ж калі мы жадаем дазнацца і пра творчы шлях архітэктара, а ў звязку з творчасцю — і пра яго прыватнае жыццё, калі нам цікава, якія варункі і стасункі вызначылі ягоную эстэтыку, трэба альбо раскрыць кнігу, альбо прыйсці на выстаўку.

Каб на добры лад, дык магло адбыцца, што не было б сёння патрэбы звяртацца ў замежжа з просьбай паказаць нам нашага архітэктара. Бо пасля смерці Лангбарда ў 1951 годзе ягоная ўдава прыклала шмат намаганняў, каб архіў мужа застаўся ў Беларусі. Яна звярнулася ў Саюз архітэктараў БССР з просьбай дапамагчы вырашыць гэтае пытанне. Просьба засталася без адказу... І ў 1967-м Вольга Гаўрылаўна Лангбард перадала ў Музей гісторыі Ленінграда архіў свайго мужа: больш за 400 адзінак захоўвання... Сёння спадчына Лангбарда, у прыватнасці — нямала мастацкіх работ, прыезджае да нас з-за мяжы "ў гасці"...

Раннія творы архітэктара — жывапіс, графіка, праекты — дазваляюць прасачыць эвалюцыю ягоных эстэтычных поглядаў. Да нядаўняга часу ў архітэктурцы Лангбарда бачылі канструктывізм, хіба што — з элементамі неакласіцызму. Але экспазіцыя юбілейнай выстаўкі прадстаўляе "іншага" Лангбарда. Мы бачым архітэктара, які быў прыхільнікам класіцызму ў студэнцкія гады, у ранняй творчасці ўспрыняў як роднае мадэрн, а яго сталая творчасць, пік якой прыпадае на 30-я гады, на Беларусь, лёгка ўпісваецца ў тагачасную сусветную плынь пад назвай "ар дэко": гэта стыль, які аб'ядноўваў, сінтэзаваў дасягненні мадэрна, канструктывізму, кубізму, экспрэсіянізму і неакласікі.

Невядомае пра дойліда, які пабудоваў дамінанты сталіцы

У мінскіх будынках Лангбарда прысутнічаюць уласцівыя ар дэко абагульненасць формы, звычайная ступеньчатая, і падрэзаная прапрацоўка дэталей. Мабыць, нездарма на Сусветнай выстаўцы ў Парыжы ў 1937 годзе архітэктурна Лангбарда была адзначана Гран-пры.

Гэтая, у пэўнай ступені касмапалітычная, адкрытасць свету каштавала архітэктару ў пасляваенны час многіх сівых валасоў. Бо, калі ў апошнія гады жыцця Сталіна была абвешчана ўсенародная "барацьба з бязродным касмапалітызмам", творца, прыхільны да "міжнароднага стылю" ў архітэктурцы, мог лёгка трапіць "пад раздачу". У экспазіцыі, у прыватнасці, ёсць ліст архітэктара да аднаго з ягоных калег, дзе ён нібыта перад кімсьці апраўдваецца, сцвярджае, што ягоная творчасць мае выразна нацыянальныя карані. Ды і са здымкаў апошніх гадоў жыцця на нас глядзіць чалавек стомлены і, пад аецца, той, які пакутуе...

Далёка не ўсе праекты Лангбарда былі рэалізаваны ў адпаведнасці з аўтарскай задумай. Недабудаванай, па сутнасці, засталася Акадэмія навук. А пазнейшая прыбудова змяніла аблічча гэтага твора архітэктурцы не ў лепшы бок. Драматызмам вызначаецца эпапея стварэння Опернага тэатра. Ён праектаваўся як тэатр для масавай, "рэ-

сіі, вылаяўся, па іншай — горка заплакаў. Мабыць, байка. Але, відаць, небеспаспартная...

Творчасць Іосіфа Лангбарда — шматпланавая, шматтабличная. Прыхільнік строгай, лагічна абгрунтаванай формы ў праектнай дзейнасці, у мастацтве выяўленчым адкрываецца як асоба эмацыянальная і нават экспрэсіянальная. Ягоныя малюнкi, прысвечаныя будаўніцтву Дома ўрада ў Мінску, аднаўляюць у памяці гравіроў славітага італьянскага архітэктара Джавані Піранезі. Сёння гмахі Лангбарда адпавядаюць сталічным машабам Мінска, але ўявіце, як яны глядзеліся ў час стварэння, у асяроддзі невысокіх будынкаў і вузкіх вуліц горада: чужародна і агрэсіўна. Але ж гэта прарыў у будучыню, у перспектыву нашай сталіцы. Зрэшты, Лангбарду як гарадбудаўніку аддаюць належнае і тыя, хто не надта шануе ягоную эстэтыку.

Пасля наведання выстаўкі ў Нацыянальным мастацкім музеі варта прайсціся па цэнтры Мінска і новымі вачыма ўбачыць шэдэўры Іосіфа Рыгоравіча Лангбарда, вялікага дойліда ХХ стагоддзя...

Пётра ВАСІЛЕЎСкі
На здымках з фонду Беларускага дзяржаўнага архіва навукова-тэхнічнай дакументыцы: праекты інтэр'ера і экстэр'ера Опернага тэатра ў Мінску; Іосіф Лангбард (на першым плане злева) у родным Бельску з таварышамі (1900-я).

Развітальнае слова

САБАЛЕЎСкі Анатоль Вікенцьевіч

6 красавіка 2012 г. пасля цяжкай працяглай хваробы на 80-м годзе пайшоў з жыцця адзін з найвядомых беларускіх тэатразнаўцаў, доктар мастацтвазнаўства, прафесар Анатоль Вікенцьевіч САБАЛЕЎСкі.

А.В. Сабалеўскі нарадзіўся 27 мая 1932 г. у вёсцы Андрэеўшчына Дзяржынскага раёна Мінскай вобласці ў прастай сялянскай сям'і. Першыя гады школьнага навучання прыпалі на даваенны час. Пасля Вялікай Айчыннай вайны, скончыўшы сямігодку і выяўшы выдатныя здольнасці да матэматыкі, А.Сабалеўскі паступіў у Мінскае педвучылішча і пасляхова скончыў яго ў 1953 г. Аднак юнаку было наканавана іншы лёс. Цяжка нават зразумець, як вясковы хлопца, не маючы ніякай інфармацыі і нават уяўлення пра сьвечнае мастацтва, звязаў сваё жыццё менавіта з тэатрам. Праўда, схільнасць да літаратуры выявілася ў яго з дзяцінства, ён шмат чытаў, сам пісаў вершы.

Пасля заканчэння аддзялення журналістыкі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта (1958 г.), пад час вучобы ў якім і пачалася яго актыўная тэатральна-крытычная і літаратурная дзейнасць, А.Сабалеўскі паступіў у аспірантуру пры Дзяржаўным інстытуце тэатральнага мастацтва імя А.Луначарскага ў Маскве, якую пасляхова скончыў, абараніў у 1961 г. дысертацыю і атрымаў вучоную ступень кандыдата мастацтвазнаўства.

З 1961 г. А.В. Сабалеўскі працаваў у Інстытуце мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору АН БССР і адначасова выкладаў гісторыю тэатра і тэатральную крытыку ў Беларускай дзяржаўнай тэатральна-мастацкай інстытуце. З 1972 г. ён — загадчык кафедры гісторыі і тэорыі мастацтваў, мовы і літаратуры, а з 1984 па 1989 гг. — рэктар Беларускага дзяржаўнага тэатральна-мастацкага інстытута. У 1992 — 1998 гг. А.Сабалеўскі — арганізатар і галоўны рэдактар часопіса "Тэатральная Беларусь" (пазнейшая назва — "Тэатральная творчасць"), які асвятляў тэатральнае і культурнае жыццё краіны і замежжа, друкаваў творы беларускіх драматургаў. Адначасова з 1993 г. А.Сабалеўскі ўзначальваў кафедру тэатральнай творчасці Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры. У 2000 г. А.Сабалеўскі вярнуўся на працу ў Інстытут мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору імя К.Крапівы НАН Беларусі і да выкладчыцкай працы на кафедры гісторыі і тэорыі мастацтваў Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў, дзе плённа працаваў амаль да апошніх месяцаў свайго жыцця.

Як навуковец А.В. Сабалеўскі глыбока даследаваў пытанні гісторыі, тэорыі і сучаснай практыкі Беларускага тэатра, драматургіі, праблемы нацыянальнага і інтэрнацыянальнага ў тэатральным мастацтве, узаемазвязей розных тэатральных культур, творчасць дзеячаў сцэны. Ён — аўтар больш як 500 артыкулаў, аповесці "Жылі-былі хлопцы..." (1961 г.), шэрагу аповядаў, укладальнік, рэдактар тэатраў, аўтар уступных артыкулаў і каментарыяў да "Хрэстаматыі па гісторыі Беларускага тэатра і драматургіі" ў 4-х тамах (2000 г.), раздзелаў у "Гісторыі Беларускага тэатра" (т. 1, 1983 г.), раздзелаў у шматтомнай выданні "Беларусы. Т. 13. Тэатральнае мастацтва" (2012 г.), кнігі "Рампай асветленае: тэатральна-крытычныя артыкулы" (1962 г.), "Уладар дум чалавечых: творчасць народнага артыста СССР Барыса Платонава" (1964 г.), "Ад п'есы — да спектакля" (1965 г.), "Беларуская савецкая драма. Кн. 1—2" (1969—1972 гг.), "Тэатр открывае занавес (1970 г.)", "Беларуская савецкая драматургія і яе сьвечнае ўвасабленне" (1971 г.), "Белорусская драматургия в театрах народов СССР" (1972 г.), "Жыццё тэатра: мастацтвазнаўчыя артыкулы, рэцэнзіі" (1980 г.), "Сучаснасць і гісторыя" (1985 г.), "Кандрат Крапіва: нарыс жыцця і творчасці" (1989 г.), "Глеб Глебав: жыццё і творчасць вялікага Беларускага камедыянага акцёра" (1994 г.) і іншых.

Навуковаму і рэдактарскаму вопыту А.В. Сабалеўскага належыць ініцыятыва задумкі ўнікальнага выдання "Тэатральная Беларусь: энцыклапедыя" ў 2-х тамах і плённая яе рэалізацыя з аўтарскім калектывам у 2003 г. Апошняя яго кніга — "Майстры, падзеі, акалічнасці" (2011 г.).

Шматбаковая дзейнасць вучонага і педагога Сабалеўскага А.В. атрымала высокую ацэнку далёка за межамі Беларусі. Камісія па прысуджэнні міжнародных прэмій узнагародзіла яго Залатым медалём "UNIFY" ("Адзінства") за выдатны ўклад у навуку і прапаганду ідэй міру, дружбы і супрацоўніцтва паміж народамі свету. Ён — акадэмік Міжнароднай акадэміі навук аб прыродзе і грамадстве, а аддзяленне мастацтвазнаўства, музеязнаўства і калекцыянавання гэтай акадэміі абрала яго членам прэзідыума. А.В. Сабалеўскі — ганаровы доктар навук Ташкенцкага дзяржаўнага інстытута мастацтваў імя М.Уйгура. Імя вучонага добра вядомае ў Маскве і Санкт-Пецярбургу, ва Украіне і ў Малдове, ва Узбекістане і ў Кіргізіі, Грузіі і Казахстане.

Светлая памяць пра Анатоля Вікенцьевіча Сабалеўскага назаўжды застанецца ў сэрцах яго сяброў, калег і вучняў.

Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, Беларускае дзяржаўнае акадэмія мастацтваў, Інстытут мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору імя Кандрата Крапівы Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, Беларускае дзяржаўнае ўніверсітэта культуры і мастацтваў

(Заканчэнне. Пачатак у № 14).

...6 снежня 1866-га школа была адкрыта. Першы набор вучняў склаў 100 чалавек, у наступным годзе — 110, у 1868-м — 130. А ўсяго за час работы Трутнева школу наведалі больш за 4000 чалавек, атэстаты атрымалі амаль 200 выхаванцаў, з якіх 50 чалавек паступілі ў пецяярбургскую Акадэмію мастацтваў, астатнія — у іншыя вышэйшыя мастацкія школы Масквы, Адрсы, Парыжа, Берліна, Мюнхена, Варшавы. Хтосьці стаў настаўнікам рысавання ў сярэдніх навучальных установах, нехта — чарчэжнікамі і інжынерам-архітэктарам, прафесіі якіх у эпоху развіцця прамысловага капіталу і будаўніцтва былі вельмі запатрабаваныя. Дзякуючы моцнай энергіі, працавітасці і адміністраўнаму таленту Трутнева школа хутка стала вядомай далёка за межамі краю, і соды з розных гарадоў Расійскай Імперыі рынуліся маладыя людзі, у тым ліку і дзяўчаты, якія, праўда, займаліся асобна ад хлопцаў. Шмат было і беларусаў. На пачатку XX ст. пры неспадзяваным удзеле Трутнева школа ўжо падзялялася на чатыры класы, пачынаючы ад простага рысавання геаметрычных фігур ды арнаментаў і заканчваючы маляваннем чалавека з натуры, вывучэннем пластычнай анатоміі ды перспектывы. Выключалі толькі тых, хто не дэманстраваў поспехаў у першыя два гады навучання...

Іван Трутнеў.

ў адлюстраванні жыцця беларусаў, літоўцаў, яўрэяў і рускага люду. Ёсць жывапісныя палотны ды акварэлі на "злобу дня": "Падзеі 1905 года", "Гвалт", "Пад вартай", "Проводы навабранца на Далёкі Усход" (тэма Руска-японскай вайны). Цікавая гістарычная карціна "Святога Антонія Віленскага вядуць на пакаранне смерцю". Вельмі працула адлюстраванне мастак сэрну развіцця братаў Антонія і Іаана перад вечнай разлукай, асабліва — іхнія твары, поўныя глыбокай веры і гатоўнасці пакутаваць за Хрыста (як

ленскага кафедральнага Прачысценскага сабора. Цудоўныя пяціярусны іканастас апошняга ён намаляваў з дапамогай вучняў. У гэтым іканастасе сярод 73 ікон ёсць шмат выяў святых, лёс якіх быў звязаны непасрэдна з Беларуссю, у тым ліку — Ефрасінні Полацкай, Кірылы Тураўскага, княжны Іуліяніі Гальшанскай. У царкоўным жывапісе мастак кіраваўся галоўным старажытным правілам: "Не апісваць Божества ад самоизмышления своими догадками, но держаться с прелевлением тщиением образцов древнейших (византийских. — Б.К.) иконописцев". А яшчэ Іван Пятровіч знаходзіў час ездзіць па Беларусі і рабіць замалеўкі ды акварэ-

лічыў самым галоўным кірункам з усіх тагачасных плыняў. Але — хачу гэта асобна падкрэсліць — ніколі не прыгнятаў, не "душываў", не прэсаваў сваіх вучняў, якія маглі аказацца па-за межамі таго рэалізму, як яго разумее Трутнеў, хача погляды такіх "парушальнікаў спакою" не падзяляў. Так, у лісце да сакратара Акадэміі М.П. Боткіна ён шчыра прывітаваўся: "...Баюся я новага павеву, што збівае некаторых, і вялікага намагання патрабуецца, каб стрымаць у памяркоўных рамках моладзь. Вось для гэтага і патрэбна мець у Віленскім музеі старажытнасцей некалькі добрых карцін, на якія трэба было б указаць як на ўзоры сучаснай школы..." Наіўны Іван

Першы настаўнік сусветна вядомых

"Віленская эпоха" ў біяграфіі Івана Трутнева

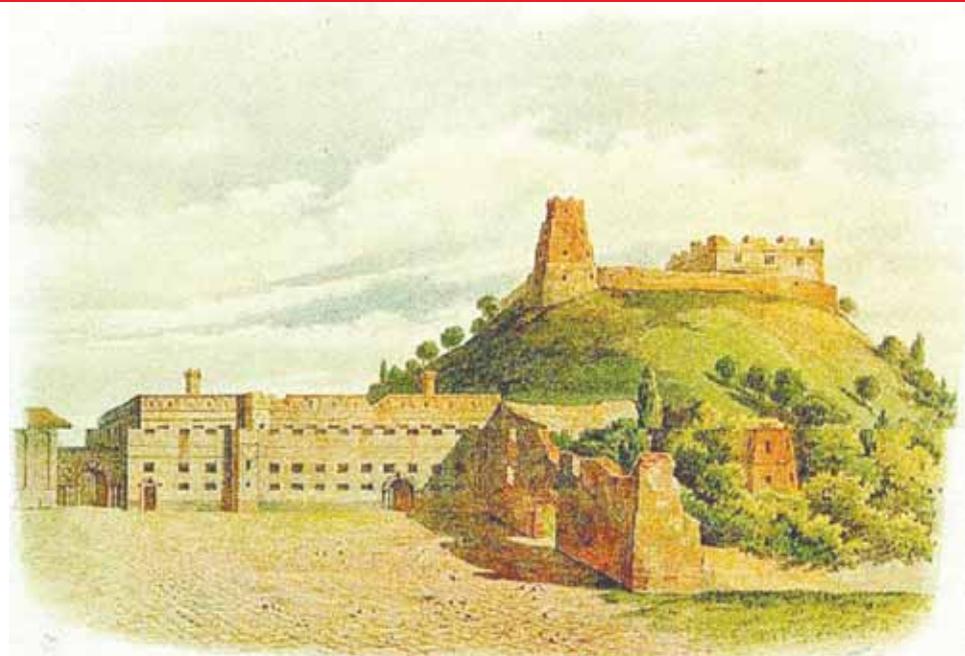
Тым не менш, кіраўніцтва Віленскай навучальнай акругі надавала школе не шмат увагі. Школа была дрэнна абсталявана, не хапала многіх неабходных мастацкіх матэрыялаў, дапаможнікаў. У рукапісным аддзеле пецяярбургскай Дзяржаўнай бібліятэкі імя М.Салтыкова-Шчадрына (ф. 708, вопіс 13, справа 89) захаваны ліст Трутнева (ад 1887 г.) да гісторыка мастацтва Мікалая Сабко. У ім гаворыцца наступнае:

"...Школа не богата учебными пособиями, что было приобретено при устройстве школы, тем и пробавляемся по сие время. Гипсы устарели, и от побелки многие попортились. Большой недостаток в орнаментах. Есть их несколько, но очень однообразные по стилю. Ни одного нет в русском стиле, и нет где их добыть. Средства школы не позволяют развернуться как следует. Той суммы, что отпускается, едва хватает на содержание школы, т.е. на жалованье преподавателям, сторожу, отопление, освещение, а на пополнение учебных пособий почти не остается ничего...". Як Трутневу ўдалася вырашаць усё гэтыя праблемы — аднаму Богу вядома. Але ён іх адважна вырашаў. Менавіта яму, арганізатару і натхняльніку мастацкай адукацыі краю, мы абавязаны тым, што многія яго вучні, у тым ліку беларусы і ўраджэнцы нашай зямлі, знайшлі сваё годнае месца ў нацыянальнай і сусветнай прасторы планеты.

Яму, мастаку і педагогу, сябру П.Трацякова і У.Стасова, нягледзячы на занятасць у школе, ўдалася займацца ўласнай творчасцю і ўдзельнічаць у навуковых экспедыцыях, арганізаваных Віленскай навучальнай акругай. А яшчэ ён у вячэрнія гадзіны выкладаў рысаванне і чыстапісанне ў прагімназіі, рэальным вучылішчы і на бесплатных курсах тэхнічнага малюнка для рамеснікаў. У жніўні 1868 года Трутнеў даў савет Акадэміі мастацтваў прашанне прысвоіць яму званне акадэміка за карціны "Народная школа" і "Інтэр'ер партэрнага пакоя ў Антвэрпене". І праз месяц атрымаў з Пецяярбурга дыплом, дзе прывітаваўся акадэмікам "за мастацтва і выдатныя веды ў жывапісе народных сэрн". Такім чынам, ён стаў адзіным у Паўночна-Заходнім краі акадэмікам жывапісу. У 1891-м у Вільні адбылася буйная выстаўка ў сувязі з 25-годдзем школы, што выклікала сапраўдны фурор сярод культурнай грамадскасці краю. У экспазіцыі былі прадстаўлены лепшыя творы выгускнікоў "гнезда Трутнева", у тым ліку і

работы, прывезеныя з іншых гарадоў Расійскай Імперыі. Вернісаж стаўся сапраўдным святам для грамадства, мастакоў, педагогаў і самога Івана Пятровіча. Адзін з вучняў Трутнева (на жаль, ягонае імя засталася для мяне невядомым) пра сваю любоў да alma mater сказаў наступнае: "Калі слухаш ці чытаеш пахвалу школе, то адчуваеш, што хваляць штосьці радаснае, блізкае твайму сэрцу, і з гордасцю разумеш сваю асабістую прыналежнасць да Віленскай рысавальнай школы. І я ганаруся тым, што быў яе гадаванцам, што я — з той глеяды, якая прыйшла з бедных хат глухой правінцыі. І сваю першую Боскую ікру я атрымаў у час праходжання праз горан гэтай школы акадэміка Івана Пятровіча Трутнева". Мастак атрымаў шчырыя прывітанні ад прэзідэнта Акадэміі мастацтваў, вялікага князя Уладзіміра Аляксандравіча, ад віленскага, ковенскага і гродзенскага генерал-губернатора В.Троцкага, ад агляжунскага савета Віленскай вучэбнай акругі і г. д. Словам, свята атрымалася на славу. Урад таксама высока ацаніў заслугі педагога. Апошні быў удастоены звання ганаровага вольнага сябра Акадэміі мастацтваў, трошкі пазней — узнагароджаны "высочайшим подарком": заплатым пярсценкам з брыльянтамі і вензельным адлюстраваннем імператара Мікалая II. Я ўжо не кажу пра тое, што Трутнеў "за доблесную працу" меў ордэны розных ступеняў — Святой Ганны, Святога Уладзіміра і Святога Станіслава — і незадоўга да смерці атрымаў самы высокі чыноўніцкі чын: сапраўднага стацкага саветніка.

Канешне ж, строгая рэалістычная скіраванасць выкладання жывапісу і малюнка задавальняла не ўсіх вучняў, асабліва тых, хто нейкім чынам сутыкнуўся з павевамі найноўшага французскага мастацтва, што на пачатку XX ст. моцна набірала сілу. Каб быць цалкам аб'ектыўным, прывяду толькі адзін прыклад — з "Устамінаў" былога вучня школы Мсціслава Дабужынскага: "...Я пачаў хадзіць

І.Трутнеў. "Руіны Верхняга замка. Вільня" (з альбома П.Бацюшкава).

у школу рысавання Трутнева, з сівога, з адным вокам, мастака-перасоўніка. Там было зусім тое ж самае, што і ў Пецяярбургскай школе заахочвання мастацтваў: тыя ж нудныя гіпсы, акантаванае лісце, вушы і насытая ж штрыхоўка. І ўсё гэта было зусім нецікава, і я хутка перастаў туды хадзіць...". А потым будучы сусветна вядомы мастак павышаў сваю кваліфікацыю ў Пецяярбургу ды Германіі. Былі і некаторыя іншыя, хто характарызаваў сістэму выкладання ў школе Трутнева як "традыцыйную, халодную і педантычную", дзе "расквітнеў тусклы натуралізм". Але не трэба забываць, што школа павінна была даць не гатовых "геніяў", а толькі першапачатковыя веды ў малюнку і жывапісе, перш чым яны прадоўжаць свой шлях у вялікае мастацтва. Так ці інакш, да прыкладу, будучыя заснавальнікі Парыжскай школы, атрымаўшы тут азы рысавання, пачыналі свой зорны шлях менавіта адсюль, са школы Трутнева. І гэта факт, які ніхто не можа аспрэчыць.

Творчая дзейнасць Трутнева ў "віленскі перыяд" — таксама цікавая старонка ягонай біяграфіі. І тут ніхто не можа ўсумніцца ў яго высокім прафесіяналізме ды назіральнасці

вядома, язычніцкіх жрацы — у час праўлення князя Альгерда — павесілі Антонія на дубе 17 красавіка 1317 года, а потым задушлі і яго старэйшага брата Іаана)... Сярод іншых жанравых твораў, часам сацыяльна вострых па характары, — кампазіцыі "Літоўская карчма", "Плытагоны на Віліі", "Трушчобы ў сугарэннях", "Казіміраўскі кірмаш", "Жабрак з сабакам", "Таўкучы рынак у Вільні", "Вяртанне з поля", "Сповідзь", "Вясковыя пахаванні" і г. д. Не цураўся Трутнеў і працы над афіцыйнымі партрэтамі рускіх імператараў, "айцоў" Віленскай губерні ды вядомых дзеячаў Праваслаўнай Царквы: гэта выявы абаронцы праваслаўя ў ВКЛ Канстанціна (Васіля) Астрожскага, Мітрапаліта Літоўскага і Віленскага Іосіфа (Сямашкі), апекуна Віленскай вучэбнай акругі М.Сергіеўскага; пісаў неаднойчы жонку, дзяцей Сашу і Машу, блізкіх сяброў.

Асобная старонка творчасці Трутнева — стварэнне ікон для іканастасу праваслаўных цэркваў Вільні, Мінска, Гродна, а таксама для Коўна, Любліна і Варшавы. Большасць ікон мастак маляваў бясплатна. Дарчы, цягам амаль дваццаці гадоў Трутнеў быў старамай ві-

лі помнікаў старажытнасці ў Полацку, Мсціславе, Віцебску, Гродне. Па гэтых "пленэрных" творах у 1890 годзе ў Пецяярбургу быў выдадзены альбом хромалітаграфіі, створаны па ініцыятыве этнографа П.Бацюшкава. У "Аўтапартрэце" Трутнеў абаяраецца менавіта на гэты альбом у саф'янавым пераплёце. У апошнія гады жыцця мастак моцна хварэў, асабліва складання былі праблемы з вачамі. І тым не менш, маляваў, праўда, толькі акварэллю: віды свайго невялічкага лецішча пад Вільняй, наваколле горада, эцюды Крыма і Каўказа, дзе яму часам удавалася адпачыць. Што казаць? Па таленце Трутнева цяжка паставіць у адзін шэраг са знакамітымі перасоўнікамі Крамскім, Іе, Пяровым або Рэпліным і Сурыкавым, бо ягоныя творы ўсё ж "не дацягваюць" да іхняй псіхалагічнай і вобразна-пластычнай сілы. Але ён і не прэтэндаваў на іх славу і вядомасць. Проста, будучы рэалістам, Іван Пятровіч заўсёды імкнуўся да жыццёвай праўды, да "эстэтычнай раўнавагі" паміж канкрэтнасцю, верагоднасцю "натуры" і ўвасабленнем на палатне яе мастацкага вобраза. Так, ён быў рускім мастаком і рэалізм

Пятровіч! Не хачеў разумець, што бурліва хвалі новага еўрапейскага мастацтва ўжо нельга было аніяк спыніць. Тым не менш, у трутнеўскай "акадэміі" ўсё ж існаваў ліберальны разнаволены дух, які, напрыклад, дапамог Суціну пасля першай няўдачы прыступленні ў школу пераздаць уступныя іспыты. А нейкаму М.Стрончыну нават дазволілі паступіць у школу ў сярэдзіне навучальнага года. Але, як ні дзіўна, ніводнага выдатнага рускага мастака — выпускніка школы я назваць не магу, а вось "антырэалістаў", скажам, у асобах ураджэнцаў Беларусі Я.Драздовіча, Х.Суціна, Ж.Ліпшыца, М.Кікоіна, П.Крэменя, Л.Сегала сёння ведае ўвесь свет. Такія метамарфозы ў гісторыі мастацтва маюць месца, калі былыя вучні класічных артадаксальных акадэміяў "ператвараліся" то ў рускіх "перасоўнікаў", то ў французскіх "імпрэсіяністаў" і "экспрэсіяністаў". Іван Трутнеў пайшоў з жыцця 5 (17) лютага ў 1912 годзе. Пасля яго школу на кароткі час узначаліў Іван Рыбакоў, потым — Сяргей Южанін. Абодва — былыя папчэльнікі майстра. Але Першая сусветная вайна паставіла тлустую кропку, і школа ў Вільні спыніла сваё існаванне. На ўсёй планеце пачыналася зусім новая эпоха — і ў грамадскім жыцці, і ў культуры, і ў мастацтве... Але галоўная заслуга Трутнева, лічу, у тым, што ён на тагачаснай тэрыторыі Беларусі стварыў першую народную мастацкую школу (раней за ўсе аналагічныя школы ў расійскай правінцыі), развіў у людзей другой паловы XIX стагоддзя эстэтычны густ да культуры, да мастацтва, да адукацыі, таму за сваю шчырую адданасць страве, за сцігласць, працавітасць, розум і талерантнасць здаб'ў сабе глыбокую павагу сучаснікаў. А наша задача — не забываць тых, хто паклаў свае сілы і талент на служэнне "разумнаму, добраму, вечнаму", хто так ці інакш меў дачыненне да развіцця і станаўлення нацыянальнай беларускай культуры.

МУЗЕИ *

**НАЦЫЯНАЛЬНЫ
МАСТАЦКІ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ**

г. Мінск,
вул. Леніна, 20.
Тэл.: 327 45 62.

Экспазіцыі:
■ Мастоцтва Беларусі XII — XIX стст.
■ Мастоцтва Беларусі канца XIX — пач. XXI стст.
■ Мастоцтва Расіі XVIII — пач. XX стст.
■ Мастоцтва краін Усходу XV — XX стст.
■ Мастоцтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.
■ Экспазіцыя жывапісу, скульптуры, графікі мастакоў 1940-х — 1980-х гг.

Выстаўкі:
■ **"Бура"** (выстаўка адной карціны І.Айвазоўскага).

■ **"Вясна душы"** (традыцыйны нацыянальны кітайскі жывапіс "гохуа").
■ **Партрэт Войцэха Пуслоўскага** пэндзля **Валенція Ваньковіча**.

■ **Слуцкія паясы** з фонду Нацыянальнага мастацкага музея Літвы.

■ **"Іосіф Рыгоравіч Лангбард (1882 — 1951). Архітэктар і мастак"**.
Музейны праект "Нашы калекцыі":
■ **"Іван Шышкін: жывапіс і графіка"**.

Філіялы Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь:

**МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ.
КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА
ПЕРШАЙ ПАЛОВЫ XIX СТ."**

г. Мінск, вул.
Інтэрнацыянальная, 33а.
Тэл.: 327 87 96.

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ **"Цярноўнік крэсаў"**.

**МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА
НАРОДНАГА МАСТАЦТВА
Ў В. РАЎБІЧЫ**

Спарткомплекс
"Раўбічы",
Мінскі раён.
Тэл.: 507 44 68.

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстаўка **"Кветкі Расіі"** Паўлавапасадскай хустачнай мануфактуры.

**МУЗЕЙ
В.К. БЯЛЫНЦКАГА-БІРУЛІ
Ў Г. МАГІЛЁВЕ**

г. Магілёў,
вул. Ленінская, 37.
Тэл.: (8-0222) 22 48 87.

■ Экспазіцыя **"Культура 1-й пал. XIX ст."**.
■ Выстаўка рускага жанравага жывапісу XIX — пачатку XX стст.

МУЗЕИ *

**НАЦЫЯНАЛЬНЫ
ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ**

г. Мінск, вул.
К.Маркса, 12.
Тэл.: 227 43 22.
Экспазіцыі:

■ **"Старажытная Беларусь"**.
■ **"Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы"**.
■ **"З крыніц адвечнай прыгажосці"**.
■ **"Водбліскі ваеннай славы"**.

■ **"Мастоцтва ў гарадской культуры XIX — пач. XX стст."**.
■ **"Вайна 1812 г. у гісторыі Мінска"**.

Выстаўкі:
■ **"Living Colour"** (жывапіс членаў Беларускага саюза мастакоў розных мастацкіх накірункаў — ад рэалізму да абстракцыянізму — з акцэнтам на колер і фарбы).

Пастаянная экспазіцыя.
Выстаўкі:

■ **"Мір стары — мір новы"** (фотавыстаўка).

■ **"Старонкі сямейнага альбома князёў Святаполк-Мірскіх"**.

■ **"На старонках вечнасці"** (кнігі).

■ **"Прастора"** (С. Пыжыкаў).

■ Ваенна-гістарычная мініяцюра І.Гарбунова.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5.
Тэл.: 294 91 96.

беларускіх мастакоў, да 130-годдзя з дня нараджэння Янкі Купалы).

■ Цыкл музейна-педагагічных заняткаў з элементамі тэатралізацыі **"Дзядзька Янка, добры дзень!"** для дзяцей малодшага школьнага ўзросту і сямейнага наведвальніка.

■ Інтэрактыўная гульня **"У пошуках Папараць-кветкі"**.

ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРЫ

г. Мінск, вул. М.Багдановіча, 15.
Тэл.: 334 56 21.

Пастаянная экспазіцыя.
Выстаўкі:

■ **"Партызанскі лагер"**.

■ **"Паспяваенная вясна"** (адзенне і аксесуары 40 — 60-х гг. XX ст.).

ГОМЕЛЬСКИ ПАЛАЦАВА-ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ

г. Гомель,
пл. Леніна, 4.
Тэл.: (8-0232) 74 19 11.

Цэнтральная частка палаца

Выстаўкі:

■ **"Алтар нацый"** (міжнародны выставачны тур А.Мась).

■ **"Духоўная спадчына Зямлі рускага**

фатографу Ёрхта Энгеля).

■ **"Гомель будзеца"** (прэзентацыя кнігі "Любімы Гомель: будаўнічы летапіс горада").

Экспазіцыі:

■ **"Культавыя прадметы"** ("Дамавая царква", паўночны рызаліт палаца).

■ **"Загадкавыя фантазіі мора"** (грот палаца).

■ Экспазіцыя, прысвечаная дзяржаўнаму дзяччу СССР А.Грамыку.

■ **"Чырвоная гасцеўня"**.
■ **"Зала ўрачыстых прыёмаў"**.

■ Экспазіцыя адкрытага захавання археалагічнай калекцыі музея (цокальны паверх паўднёвай галерэі палаца).

Вежа палаца Румянцавых і Паскевічаў

Экспазіцыя

"Упадальнікі Гомельскага маёнтка Румянцавы і Паскевічы".

Выстаўкі:

■ **"Аптычная нумізматыка"**.

■ Работы скульптара Э.Астаф'ева (у рамках праекта **"Класікі беларускага мастацтва XX ст."**).

Паўночнае крыло палаца

Выстаўкі:

■ Пакой крывых люстэркаў (пакой смеху).

■ **"Свет звяроў Гомельшчыны"**.

■ Куток жывых экзатычных рэптылій.

Зімовы сад

Свет субтрапічных раслін і жывёл.

Працуюць рэстаўрацыйныя майстэрні і аддзел па турызме (вул. Кірава, 8).

**ГОМЕЛЬСКИ АБЛАСНЫ
МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ**

г. Гомель, вул.
Пушкіна, 5.
Тэл.: (8-0232) 77 60 60.

■ Пастаянная ваенна-гістарычная экспазіцыя.

■ Пастаянная выстаўка тэхнікі на адкрытай

■ Выстаўка **"Афганістан. І зноў памяць гаворыць..."**.

■ На тэрыторыі музея працуе пнеўматычны цір.

■ **"Музей крыміналістыкі"**.

ГАЛЕРЭИ *

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА

г. Мінск, вул.
Казлова, 3.
Тэл./факс.: 290 60 10.

Выстаўкі:

■ **"7. Агульнапольскі біенале студэнцкай графікі. Познань-2011"**.

■ **"Чырвоны каларыт"**.

**МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ
"УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"**

г. Мінск,
Кастрычніцкая плошча, 1
Тэл.: 327 26 12.

■ **Да 17 — "Цяжкае дзяцінства"** (аўтарская цацка Т.Гомза).

■ **Да 17 — "Перапынак на абед"** (жывапіс Г.Сілівончык).

■ **3 19 — "На свёй зямлі"** (Міжнародная выстаўка дзіцячага малюнка дзіцячых мастацкіх школ РБ і краін СНД).

■ **3 20 — Жывапіс кітайскага мастака Сяо Юя.**

ПАСПЯШАЙЦЕСЯ НА ПОШТУ!

**НАГАДВАЕМ! ПРАЦЯГВАЕЦЦА
ПАДПІСКА НА ГАЗЕТУ
"КУЛЬТУРА"
НА МАЙ І ЧЭРВЕНЬ 2012 ГОДА**

**Падпісныя індэксы:
індывідуальная падпіска — 63875,
ведамасная падпіска — 638752.**

"Герой Смаленска і Барадзіно"

(асабістыя рэчы Івана Паскевіча).
Дом-музей ІЗ'езда РСДРП
г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а.
Тэл.: 290 68 47.

■ Выстаўка **жывых трапічных матылькоў**.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір,
Карэліцкі раён,
Гродзенская вобласць.
Тэл.: (8-01596) 2 82 91,
(8-01596) 2 82 70.

Экспазіцыя "Якуб Колас. Жыццё і творчасць".

Тэатралізаваная экскурсія паводле казак Якуба Коласа.

**ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ
МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ**

г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4.
Тэл.: 327 78 66.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ **"Жыццё і творчасць Янкі Купалы"**.

■ **"3 кутка жаданню..."** (жыццё і творчасць Янкі Купалы ў кніжнай графіцы

Выстаўкі:

■ **"Песня Дзвіны Тараса Хадкевіча"** (кнігі).

■ **"Васіль Быкаў. Шлях, вызначаны лёсам"**.

■ **"Тэатральныя лялькі — гасці музея"**.

**БЕЛАРУСКИ ДЗЯРЖАЎНЫ
МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ
АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ**

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 25а.
Тэл.: 226 03 98.

Экспазіцыі:

Златавуста — свяціцеля Кірылы Тураўскага

(20-годдзю адраджэння Тураўскай епархіі прысвячаецца).

■ Фотавыстаўка **"100 x Францыя"** (французская фатаграфія ад вытокаў да нашых дзён).

■ **"Паланэзы на вяртанне"** (прысвячаецца М.Агінскому)

■ **"Гомель старадаўні — горад рамесны"** (да 870-годдзя першай згадкі Гомеля ў пісьмовых крыніцах).

■ **"Берлін. Фатаграфіі"** (выстаўка нямецкага

ТЭАТРЫ *

**НАЦЫЯНАЛЬНЫ
АКАДЭМІЧНЫ
ВЯЛІКІ ТЭАТР
ОПЕРЫ І БАЛЕТА
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ**

г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1.
Тэл./факс.: 334 11 56.

■ **14 — "Яўгеній Анегін"** (опера) П.Чайкоўскага.

■ **17 — "Набука"** (опера) Дж.Вердзі.

■ **18 — "Легенды беларускай оперы"** (музычныя вечары ў Вялікім).

■ **19 — "Рыгалета"** (опера) Дж.Вердзі.

■ **20 —** Адкрыццё II Міжнароднага фестывалю В.Співакова (гала-канцэрт).

■ **21 — "Эскізы да захаду"** (музычныя вечары ў Вялікім).

**ЗАСТУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
"РЭСПУБЛІКАНСКІ
ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ
ДРАМАТУРГІІ"**

г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44.
Тэл./факс.: 334 60 08.

■ **14 — "Містэр Розыгрыш"** С.Кандрашова.

■ **17 — "Адамавы жарты"** (камедыя) С.Навуменка.

■ **18 — "Белы анёл з чорнымі крыламі"** (сучасная драма) Д.Балыка.

■ **19 — "У JAZZe толькі дзядулі"** (канцэрт джазавай музыкі).

■ **20 — "Янка Купала. Кругі раю"** (гістарычная драма) С.Навуменка.

■ **21 — "Ліфт"** (хроніка аднаго злачынства) Ю.Чарняўскай.

Спектаклі для дзяцей

■ **21 — "Воук-мараплавец"** (музычная казка) С.Казлова.

**БЕЛАРУСКИ
ДЗЯРЖАЎНЫ
АКАДЭМІЧНЫ
МУЗЫЧНЫ ТЭАТР**

г. Мінск, вул. Мяснікова, 44. Тэл.: 200 81 26.

■ **14 — "Бураціна.ВУ"** (міюзкл для дзяцей і дарослых) А.Рыбікава.

Наталля Гайда запрашае
(Тыдзень музычнага мастацтва):

■ **17 — "Бабін бунт"** (музычная камедыя) Я.Пцічка.

■ **18 — "Аршын мал алан"** (музычная камедыя) У.Гаджыбекава.

■ **19 — "Сільва"** (аперэта) І.Кальмана.

■ **20 — "Граф Люксембург"** (аперэта) Ф.Легара.

■ **21 —** **Заклучны гала-канцэрт.**

**БЕЛАРУСКИ ТЭАТР
"ЛЯЛЬКА"**

г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2.
Тэл.: (8-0212) 36 32 50.

■ **14,17 — "Прынцэса і свінапас"** (казка) паводле Х.К. Андэрэна.

■ **18,19, 21** (святочная праграма) — **"Кветачка-вясёлка"** (казка) В.Катаева.

■ **20** (святочная праграма) — **"Дэкамерон"** імправізацыя ў 2-х дзях) паводле Дж.Бакача.

■ **21** (святочная праграма) — **"Загубленая душа, або Пакаранне грэшніка"** (спектакль для дарослых — дыдактычная драма ў 2-х дзях) У.Граўцова.

ШТОТЫДНЁВАЯ
ГРАМАДСКА —
АСВЕТНІЦКАЯ
ГАЗЕТА
Выдаецца
з кастрычніка
1991 года
Заснавальнік —
Міністэрства культуры
Рэспублікі Беларусь
Рэгістрацыйнае
пасведчанне № 637,
выдадзена
Міністэрствам інфармацыі
Рэспублікі Беларусь

Галоўны рэдактар —
Сяргей Сяргеевіч ТРАФІЛАЎ
Рэдакцыйная калегія:
Лілія АНАНІЧ,
Уладзімір АРЛОЎ,
Міхаіл БАРАЗНА,
Уладзімір ГІЛЕП,
Ірына ДРЫГА,
Аляксей ДУДАРАЎ,
Кацярына ДУЛАВА,
Вялянцін ЕЛІЗАР'ЕЎ,
Міхаіл КАЗІНЕЦ,
Віктар КУРАШ,
Барыс СВЯТЛОЎ,
Святлана СУХАВЕЙ,
Міхаіл ФІНБЕРГ,
Леанід ШЧАМЯЛЁЎ,
Уладзімір ШЧАСНЫ.

Рэдакцыя:
Марына САМОНЧАНКА
(адказны сакратар).

Рэдактары аддзелаў:
Канстанцін АНТАНОВІЧ,
Надзея БУНЦЭВІЧ,
Пётр ВАСІЛЕЎСКИ,
Тацяна КОМАНАВА,
Барыс КРЭПАК,
Яўген РАГІН,
Ілья СВІРЫН.

Спецкарэспандэнты:
Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ,
Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ.
**Загадчык аддзела
фоталюстрацый —**
Юрый ІВАНОЎ
Карэктар —
Інга ЗЕЛЬГІС

Мастацкі рэдактар —
Наталля ОВАД

Адрас рэдакцыі:
220013, Мінск,
пр. Незалежнасці, 77.

Пакоі 16-28, 94-98,
чацвёрты паверх.

Тэлефоны:
(017) 290 22 50,
(017) 286 07 97,
(017) 334 57 23

Тэлефон/факс:
(017) 334 57 41

Рэкламны аддзел:
тэл. (017) 334 57 41

www.kimpress.by
E MAIL: kultura@tut.by

Аўтарскія рукапісы
не рэцензуюцца
і не вяртаюцца.

Аўтары допісаў у рэдакцыю
паведамляюць сваё
прозвішча, поўнаасцю імя
і імя па бацьку, пашпартныя
звесткі (нумар пашпарта,
дату выдачы, кім выдадзены
пашпарт, асабісты нумар),
асноўнае месца працы,
зваротны адрас.

Меркаванні аўтара могуць
не адпавядаць пункту
гледжання рэдакцыі.

Аўтары нясуць адказнасць
за дакладнасць матэрыялаў.
*Матэрыял на правах
рэкламы.

"Культура", 2012.
Індэксы 63875, 638752
Наклад 8284